תלמוד ירושלמי · מפרשים · שערי תורת ארץ ישראל · סדר מועד

שערי תורת ארץ ישראל על תלמוד ירושלמי עירובין

רבי זאב וולף רבינוביץ'

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

שערי תורת ארץ ישראל על תלמוד ירושלמי עירובין

רבי זאב וולף רבינוביץ'

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שערי-תורת-ארץ-ישראל-על-תלמוד-ירושלמי-עירובין/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
הלכה א 5
הלכה ב 8
הלכה ג 8
הלכה ד 9
הלכה ה 9
הלכה ו 9
הלכה ז 9
הלכה ט 10
הלכה י 10
פרק ב 11
הלכה א 11
הלכה ב 12
הלכה ג 12
הלכה ד 12
הלכה ה 13
הלכה ז 13
פרק ג 14
הלכה א 14
הלכה ב 14
הלכה ג 14
הלכה ד 15
הלכה ה 15
הלכה ז 16
הלכה ח 16
הלכה ט 16
פרק ד 17
הלכה א 17
הלכה ב 18
הלכה ג 18
הלכה ה 18
פרק ה 19
הלכה א 19
הלכה ב 20
הלכה ג 20
הלכה ה 21
הלכה ו 21
הלכה ז 21
הלכה ח 22
פרק ו 23
הלכה א 23
הלכה ב 23
הלכה ג 24
הלכה ד 24
הלכה ה 25
הלכה ו 25
הלכה ז 25
הלכה ח 25
הלכה ט 26
הלכה י 26
פרק ז 27
הלכה א 27
הלכה ב 27
הלכה ג 28
הלכה ה 28
הלכה ו 29
הלכה ח 29
הלכה י 29
פרק ח 29
הלכה א 29
הלכה ג 30
הלכה ד 30

הלכה ו 31
הלכה ז 31
הלכה ח 31
הלכה ט 32
פרק ט 33
הלכה א 33
הלכה ב 33
הלכה ג 33
הלכה ד 34
הלכה ה 34
פרק י 35
הלכה א 35
הלכה ג 35
הלכה ד 36
הלכה ה 36
הלכה ו 36
הלכה ז 37
הלכה ח 37
הלכה ט 37
הלכה י 37
הלכה יא 37
הלכה יב 37
הלכה יג 38
הלכה יד 38

פרק א

הלכה א

ותני הביא ארבע דוקרנין וסיכך על גביהן (פי' שהיו לסוכה ארבעה כתלים גבוהים עשרה טפחים והעמיד על הכתלים בארבע זויות ד' קנים וסמך את הסכך על הקנים) סוכה כשירה (פי' כשהקנים גבוהין אפי' כמה אמות מאחר שהמחיצות שתחתיהן גבוהות עשרה טפחים כדתנן בסוכה פ"א מ"י מלמטן למעלן אם גבוה מן הארץ עשרה טפחים כשירה).

נתן מלתרא ויש בו רחב ארבעה טפחים מתרת את המבוי. — פי' דקורה צריכה שתהיה בריאה כדי לקבל אריח (כדתנן במ"ד) אבל אם נתן אמלתרא רחב ארבעה טפחים אע"פ שאינו יכול לקבל אריח ה"ז מתיר את המבוי וה"נ אמרינן בבבלי (ג' א') רחבה אע"פ שאינה בריאה.

א"ר נחמן בר יצחק בשם ריב"ל הלכה כר' יוחנן ב"נ כו'. — צ"ל: וא"ר יצחק בר נחמן (וכן העתיק הרמב"ן בסופ"ד מחדושיו) בשם ריב"ל הלכה כריב"נ (בפ"ד מ"ה) כו' הלכה כדברי המיקל בהלכות עירובין סברין מימר (ומה שבינתיים מיותר וליתא ברמב"ן שם) יחיד אצל יחיד הא יחיד אצל חכמים לא אתא ר' יצחק בר נחמן בשם ריב"ל הלכה כריב"נ כו' וכא תהא הלכה כר' יודה ואפי' חכמים חלוקין עליו לפום כן צריך מימר אין הלכה כר' יהודה שמואל אמר הלכה כדברי המיקל בעירובין כו' עירובין אמרתי ולא מחיצות סבר כהנא כהדא דשמואל לא אמר אלא למעלה מעשרים כו' ר' יוחנן אמר סוף שיעורין להחמיר (ע' בבלי נ"ד א').

דרב אמר שחיטה מחצה למחצה כשירה ולמה אמר פסולה מפני מראית העין שאם תימר שיתן כו'. — חסר כאן וכצ"ל: מפני מראית העין שאם תימר שישחוט מחצה על מחצה אף הוא שוחט פחות ממחצה ואם אתה אומר שישחוט רובו אינו בא לשחוט פחות ממחצה וכא אם אתה אומר שיתן קורה בסוף עשרים אף הוא נותן למעלה מעשרים (כעין זה העתיק באו"ז ח"א סימן ש"ע ע"ש ובירושלמי סופ"ג דנדה).

ר' אחא בשם ר' הושעיה ארבעה טפחים כדי מבוי. — צ"ל: ארבעה טפחים כדי מקום (וכ"ה למטה בסמוך וגם לקמן ה"ג).

ר' אחא אומר ארבע אמות כדי מבוי. — פי' כדאיתא לקמן סוה"ב (י"ט רע"א) שלחכמים מבוי שהוא פחות מארבע אמות אינו צריך לחי וקורה.

והוא שיהא בתוך ג' לכותלי המבוי כו'. —צ"ל: והוא (פי' הא דחריץ מתיר מבחוץ) שיהא בתוך שלשה לכותלי המבוי ואפי' כמ"ד תמן (פי' בשתי קורות וריוח בינתיים, לקמן דף

י"ט ע"א) ארבעה מודי הכא בשלשה תמן בתוך המבוי ברם הכא חוץ למבוי עושה גדר בפתח המבוי גבוה עשרה ורחב משהו ומתיר המבוי.

רבי מתיר אכסדרה בבית שריי. — פי' "בית שריי" היא העיר "בית שערים" מקומו של רבי ע' כלאים פ"ט ה"ד: ואחתיניה לבית שריי; עוד בסנהדרין פ"ז ה"ב: מעשה שהייתי אני בא ור' לעזר ב"ר צדוק מבית שיריון, והיא ג"כ עיר "בית שערים" שכן מפורש באותו ענין בתוספתא סוכה פ"ב.

לא סוף דבר ששה לא סו"ד שמונה אלא אם היו רבים בוקעין בה אפי' שנים יהו אסורין כו'. — צ"ל: אם היו רבים בוקעין בה אפי' כמה (פי' אפי' היו באכסדרה כמה עמודים) יהו אסורין אם אין הרבים בוקעין בה אפי' שנים יהו מותרין מה דהוה עובדא הוה עובדא.

ויעשה פס ד' טפחים (פי' ויעמיד רוחבו לאורך המבוי וכן מבואר בבבלי דף יו"ד ע"א וב' דפס כזה חולק את המבוי לשנים וכל אחד צריך קורה לעצמו) כו' מעמיד קנה ודוקרן (פי' קנה או דוקרן באמצע רוחב המבוי ובזה חולקו לשני מבואות).

ותני כן מבוי שיש לו ארבעה פתחים כו'. — צ"ל: מבוי שיש לו שלשה פתחים כו'.

מבוי עקום ומפולש רי"א נותן לחי וקורה מכאן (**פי' בשני הפתחים המפולשין**) **ועושה צורת פתח מיכן** (**פי' בעקמימותו ובזה הן נחלקים לשני מבואות ובכל אחד מהן מטלטלין עד צורת הפתח**) **כו' על דעתיה דר"ל בקשו לעשות להן תקנה** (**פי' כיון שאין ביניהן צורת הפתח הרי כל מבוי פרוץ במלואו לחבירו**) **אלו משתמשין עד מקום הכותל ואלו משתמשין עד מקום הכותל** (**פי' דצורת מבוי עקום הוא כמין גאם יוני דהיינו כדלי"ת שלנו כגון מזרח ודרום ומבוי שבמזרח מטלטל עד הכותל שבדרום וכן מבוי שבדרום מטלטל עד הכותל שבמזרח**) **ולא נמצאו שתי רשויות משתמשות ברשות אחת** (**פי' שהרי בזוית העקומה שבין שני המבואות שניהם משתמשין**) **אלא אלו משתמשות עד עקמומיות ואלו משתמשות עד עקמומיות** (**פי' כצורה זו שהמבוי שבדרום משתמש עד הקו הקטן ב' והמבוי שבמזרח משתמש עד הקו הקטן א' אבל בהמרובע הקטן שבזוית אין שניהם משתמשין**) **ולא נמצאו שתי רשויות פרוצות לרשות האסורה להן רב ושמואל כו' שריין בשקקיה דר' יצחק** (**פי' ולא היה בה צורת הפתח באלכסונו של קרן**) **כו' שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין מה עירב או לא עירב** (**פי' ר' יוחנן שאוסר לטלטל אם נתן חלקו בעירוב כדי שהמתירין יהיו יכולין לטלטל בו או לא**) **אין תימר עירב מחלפא שיטתיה דר' יוחנן** (**פי' ר' יוחנן שאוסר לטלטל החליף את שיטתו בזה שנתן חלקו בעירוב ועל ידי העירוב טילטלו בני המבוי והרי סייע להם ר' יוחנן בדבר האסור לדעתו**) **אין תימר לא עירב ואסור לבני המבוי כו' מ"ט דר"מ** (**פי' דסבר לקמן**

פ"ו ה"ב דף כ"ג ע"ב דצדוקי מבטל רשות) עשו אותו כשוגג ולא כמזיד (פי' שהצדוקי אינו מודה בעירוב מפני שגגתו) מ"ט דרבנן כו' כמזידין הן אין כיני יעשה שונאין של ר' יוחנן כו' (פי' דאם איתא שלא טילטל ר' יוחנן מפני שלדעתו אין עירוב מועיל במבוי זה שלא תקנו אותו אלא בלחי וקורה א"כ דינו של ר' יוחנן במבוי זה כצדוקי שאינו יכול לבטל רשות לרבנן) צדוקי חשוד לטלטל (פי' בלא שום עירוב) וכא מה אית לך היה עשוי כמין כ"י (פי' כצורה זו דהיינו שני מבואות שחותכין זה את זה באלכסון ע' מ"ש בכלאים רפ"ד, עמ' 48) כו'. — כצ"ל.

ר' ירמיה בשם רב מבוי שנפרץ מכנגדו ארבעה. — פי' מכנגדו בכותל האמצעי שכנגד פתח המבוי, אבל לשון הבבלי ו' א' "מראשו בארבעה" ופרש"י שם שהיה מבוי רחב עשרים אמה וסתמו עשר ונפרץ באותה סתימה ע"כ ויותר נראה שגם ענין הבבלי כענין הירושלמי.

אם יש שם עומד ארבעה צריך קורה ואם לא לא צריך. — צ"ל: אם יש שם עומד ארבעה אינו צריך קורה ואם לא צריך (וכ"ה בבבלי ה' א')

ר' יוסה בשם ר' יוחנן הלכה כדברי האומר בשני פסין ואני אומר בפס אחד ובלבד פס של ד' טפחים מיכן כו'. — צ"ל: ובלבד פס של ד' טפחים מה פס של ד' טפחים מיכן ופס של ד' טפחים מיכן או פס משהו מיכן ופס משהו מיכן (פי' הבעיא לר' יוחנן דמצריך ב' פסין) מן מה דמר ר' יוסה (לקמן בפרק זה דף י"ט ע"ב) אתיא כמאן דמר חצר ניתרת בשני פסין ובלבד פס של ארבעה טפחים מיכן ופס של ארבעה טפחים מיכן ואין כאן אלא פס של ג' טפחים מיכן ופס של ג' טפחים מיכן הוי דו אמר בשם ר' יוחנן פס של ד' טפחים מיכן ופס של ד' טפחים מיכן ר' זעירא כו'.

ההין דרייא דארעא דישראל מה בעי ה' מבואות פתוחין למבוי עומד מרובה כו'. — צ"ל: ההין דרייא דארעא דישראל מרבען (כגירסת קרבן העדה) ה' מבואות פתוחין למבוי (פי' כצורה זו שה' מבואות קטנים פתוחין למבוי גדול) אם הפרוץ מרובה על העומד (פי' הפרוץ היינו פתחי המבואות הקטנים שפתוחין למבוי הגדול) צריך קורה לכל אחד ואחד ואם העומד (פי' הוא הגדר שבין שני מבואות קטנים) מרובה על הפרוץ אין צריכין קורה לכל או"א (פי' אלא קורה אחת לפתח המבוי הגדול בלבד) אם יש ביניהן (פי' בין סוף פתח מבוי קטן זה לבין תחלת פתח המבוי הקטן שסמוך לו) ארבע אמות הופלג (פי' ואין כל פתחי המבואות מצטרפין להיות פרוץ מרובה על העומד) תני ר"ה פתחים פתוחין לרה"ר כו' (ע' בבלי שבת ט' א').

א"ל ולא ניתנייה כן (פי' חנניה בר שלמיה שאל לרב מה דעתו בדבריו אם כוונתו שיש להחליף לשון המשנה ולשנות בה "אם יש לו צורת הפתח צריך למעט") א"ל תניתיה (פי' אין אתה צריך להחליף אלא כדתנן "אינו צריך למעט") ואודעיה דלית כן (פי' הודע לו שאין הלכה כמשנתנו אלא שצריך למעט. וכיוצא בזה יש עוד בירושלמי שאמרו "לית כאן" ועניינו שאין הלכה כן כמו בשביעית פ"ז ה"ה "לית כאן משמשית לשביעית ששית אלא שביעית", פי' שאין הלכה כברייתא זו כדמוכח שם ע"ש).

ר' ירמיה בשם ר' שמואל ב"ר יצחק ציר וכן ציר לא יהא מחוסר אלא דלת אמרה כו'. — צ"ל: ר' ירמיה בשם ר"ש בר"י צורת הפתח שאמרו קנה מיכן וקנה מיכן וגמי על גביהן אמרה ר' ירמיה קומי ר' זעירא א"ל ומה בידך א"ל ר' אילא בשם ר' יוחנן ציר וכן ציר לא יהא מחוסר אלא דלת א"ר יוסה רבנן דהכא (פי' ר' יוחנן ורשב"ל) כדעתון ורבנן דתמן (פי' רב ור"ש ב"ר יצחק דגם ר' שמואל ב"ר יצחק מוצאו מבבל אלא שעלה לא"י ושם נפטר ע' סה"ד בערכו ומ"ש בק"ע דר' ירמיה הוא מרבנן דא"י אינו נכון ע' ערכו בסה"ד).

הורי ר' אחא בההן דעבד צורת פתח שהוא צריך להיכנס לפנים מארבע אמות כו'. — פי' דצורת הפתח אינו אלא ג' קנין בלבד ואם יעמידו אותו סמוך לפתח הפתוח לרה"ר ורבים בוקעין שם יקלקלו את צורת הפתח ולפיכך צריך להיכנס בפנים משא"כ בקורה.

הלכה ב

וכי מה ראייה רשות שבת לבוא לכאן הדא אמרה ג' כר' יוסי כו'. — צ"ל: וכי מה ראייה רשות שבת לבוא לכאן הדא אמרה לחיים ולא קורה כבית הלל (פי' מדלא א"ל נמי שיעשה קורה וע' בבלי י"ב א' שהחליפו שיטתן) הדא אמרה ג' כר' יוסי כו' (ונשמט ע"י הסופר מן "הדא אמרה" הראשון עד "הדא אמרה" השני).

הלכה ג

[השלמות: **כדי לקבל אריח לאורכו**. — פי' אורכו לאורך הקורה, ובבבלי הגירסא ,לרוחבו ופירושו רוחבו לרוחב הקורה.]

א"ר בא כדי לקבל עליו דומוס של ארחין לאורכו תני רשבג"א כדי לקבל עליו דומוס של ארחין לרוחבו. — יש להחליף הגירסא וצ"ל אצל ר' בא "לרוחבו" ואצל רשב"ג "לאורכו" וכן העתיק הריטב"א בחדושיו (י"ג ב') וכ"ה בתוספתא פ"א ובבלי י"ד א'.

מ"ד שלשה כדי עבירת אדם מ"ד ארבעה כדי מקום. — ע' לעיל (י"ח ב') ולקמן פ"ו (כ"ב ד') ורפ"ז (כ"ד א') דבכל אלה איתא דכדי מקום הוא ד' טפחים אבל בתוספתא פ"ו איתא "כדי עבירת אדם ארבעה" ואולי ט"ס הוא ע"ש.

רואין שאילו יגוד בתוך ג' והיא נראית בתוך עשרה טפחים מותר. — צ"ל: והיא נראית למעלה מעשרה טפחים מותר.

הלכה ד

ר' חיננה לא אמר כן אלא רב אזל כו' דלא יהוון סברין כר' יודה דתנינן תמן כו'. — צ"ל: דלא יהוון סברין כר' יודה (פי' דסבר בפ"ט מ"ד דמבוי שניטל קורתו או לחייו מותרין באותה שבת) היתה של קש כו' (ומה שבינתיים מיותר ואינו שייך כאן ואינו אלא מסופר שאינו בקי שחשב שהכוונה כאן על ר' יודה דביצה פ"ד מ"ב ומובא לקמן סופ"ב דמכילתין, ואגב נשתרבב מאמר אחד משם ע"ש).

הלכה ה

ר' יוסה בשם ר' יוסה בשם ר' זעירא ד"ה היא כו'. —צ"ל: ר' יוסה בשם ר' זעירא ד"ה היא והוא שתהא עקמומית מן הצד (פי' שאם העקמומית יוצאה למעלה או למטה אין זה מעכב אפי' לרבנן אבל כשיוצאה מן הצד חוץ למבוי אינה מתרת לרבנן וע' בבלי י"ד א' דלר' זירא גם ביוצאה חוץ למבוי כשרה ולהפך מהירושלמי) כו' ואי זהו עקמומית שאינה מעכבת את המבוי כל שאילו כו' (כ"כ רשב"א י"ד א').

הלכה ו

לחיים שאמרו כו' מתני' במשוכין מן הכותל (פי' שהרחיקן מן הכותל עד ג' טפחים חסר משהו אבל אם הרחיקן שלשה ודאי פסולין) אבל כו' ותני כן כו' או שהיו סמוכין לכותל פחות מג' מותר (פי' ומוכח שמותר להרחיק את הלחיים מן הכותל עד פחות משלשה).
א"ר יוסה אתיא כמ"ד חצר ניתרת בשני פסין ובלבד פס של ד' טפחים מיכן ופס של ד' טפחים מיכן א"ר יוסי בר"ב כו'. — צ"ל: ובלבד פס של ד' טפחים מיכן ופס של ד"ט מיכן ואין כאן אלא פס של ג' טפחים מיכן ופס של ג' טפחים מיכן א"ר יוסי בר"ב ואפי' תימר אתיא כמ"ד חצר ניתרת בפס אחד ובלבד פס של ד' טפחים ואין כאן אלא פס של ג' טפחים מיכן ופס של ג' טפחים מיכן ר' עוקבא בשם רבנן דתמן כו'.
א"ר עולא משלשה ועד ארבעה היא מתני' פחות מג' כו'. — צ"ל: א"ר עולא משלשה ועד ארבעה אנן קיימין פחות מג' כו' (פי' ר' עולא אמר דבריו על דברי כהנא שאינן אלא מימרא בעלמא, ונוסח שלפנינו נשתרבב משאר מקומות שנמצא שם כעין זה על משניות כמו לקמן פ"ח ה"ג וכלאים פ"ה ה"ד ועו"ש פ"ו ה"ג).

הלכה ז

וחכ"א אין עושין אותו דופן אבל עושין אותו לחי א"ר אחא חד תנא הוא מ"ד עושין כו'. — צ"ל: אבל עושין אותו לחי א"ר יוסי תרין תנאין אינון (פי' דלחכמים ניחא דמותר

לעשותן לחי שהוא מדרבנן אבל לא דופן כמו לסוכה שהוא מן התורה אבל לר"מ קשה מאחר שעושין אותו דופן כ"ש שיהא מותר לעשותו לחי ולכך א"ר דתרי תנאין הן לר"מ) מ"ד עושין אותו דופן עושין אותו לחי ומ"ד אין עושין אותו לחי אין עושין אותו דופן א"ר אחא חד תנא הוא ולמה עושין אותו דופן שאילו ישמט הוא מרגיש ואין עושין אותו לחי שאילו ישמט אינו מרגיש קם ר' יושע דרומיא כו' מה אם בשעה שאילו ישמט כו' (פי' וקשיא לחכמים איך הן מתירין בלחי ואוסרין בדופן) לא כ"ש הוי תרין תניין אינון על דר' אחא (פי' דמוכרח שלר' אחא נמי תרין תנאין הן לחכמים דמ"ד אין עושין דופן כ"ש שאין עושין לחי ומ"ד עושין לחי כ"ש שעושין דופן) היכמה דתימר תרין תניין אינון על דר' אחא כן את אמר תרין תניין אינון על דר' יוסי (פי' אליבא דר"מ ומאחר שלר' אחא נמי צ"ל תרין תנאים לחכמים למה לו לחלוק על ר' יוסי שאמר תרין תנאים אליבא דר"מ ולא לחכמים) ר"ש בר כרסנא בשם ר' אחא כו'.

הלכה ט

הביא דופן של ז' טפחים והגביהו כו'. — צ"ל: הביא דופן של ז' טפחים וכל שהוא והגביהו כו'.

מעשה שהלך ריב"ק אצל ריב"נ לנגנגד כו'. — ע' מה שתקנתי וביארתי בסוגיא זו בכלאים פ"ד ה"ד (עמ' 49).

הלכה י

מילתיה דר' הונא אמרה ובלבד אדם. — פי' דהא דתני ובלבד שלא ישיירו בה בית סאתים פנוי אין הביאור פנוי מכלים כר' א"א אלא ביאורו פנוי מאדם והוא שנותנין לכל אחד בית סאתים אף שאין לו כלום להניח בתוכה ואם שלשה בני אדם הקיפו בית ח' סאין הרי יש שם בית סאתים פנוי מאדם ואסורין והיינו כמו דסליק אדעתא בבבלי י"ז א' ע"ש.

קטן מהו שישלים בשיירא היך עבידא היו שנים ועירבו כו'. — צ"ל: קטן מהו שישלים בשיירא היו שנים ובא אחד והוסיף כבר נכנס שבת באיסור היו שלשה ויצא אחד ופחת כבר נכנס שבת בהיתר (וע"ל פ"ו ה"ד דף כ"ג ע"ג).

מהו ליתן להן שלשה ראשי תורין שיהא זה מטלטל כו'. — פי' כצורה זו, וכל משולש בתמונה זו הוא כשיעור בית סאה ונותנין לראשון המשולשין א' א', ולשני המשולשין ב' ב', ולשלישי המשולשין ג' ג' והרי בית סאה של ראשון הוא באמצע שני בית סאין של שני וכן בית סאה של שני באמצע שני בית סאין של ראשון ועוד יש בית סאה לשני באמצע של ראשון ושלישי ואפשר שכל אחד יהא מותר לטלטל משלו לחבירו.

ויש חצרות במחנה לסתור אוהלים כו'. — בריטב"א (י"ז א') העתיק הירושלמי בנוסח אחר: ויש חצרות במחנה תיפתר להתיר אוהלים שבמחנה כהדא דתני אוהלין שבמחנה אינן צריכין עירוב אוהלין שבשיירא צריכין עירוב (וע' בריטב"א שם שדחה דברי הרמב"ם בפ"א ה"ג מעירובין שהוא כנוסח שלפנינו, וע' גם במ"מ שם).

פרק ב

הלכה א

א"ר עזרא קומי ר' מנא מתניתא אמרה כן עושין פסין לביריות בזמן הזה. — פי' ר' עזרא מצא ברייתא דתני בה מבואר "עושין פסין לביריות בזמן הזה".

הוון בעי מימר ר"מ יודה לר' יודה ר' יודה לא יודה לר"מ ר"מ יודה לר"י ר"א אית כו'. — צ"ל: ר"מ יודה לר"י ר"י לא יודה לר"מ ר"מ יודה לר"י ר"מ אית ליה דיומדין פשוטין ואת אמר הכין אלא שאם הוסיף לדיומדין כדי פשוטין כשר (פי' שאף דסבר ר"מ שצריך לעשות גם פשוטין מ"מ הוא מודה לר"י שאם הוא רוצה יכול להאריך חצי אמה לכל דיומד בשני צדדיו ולא יצטרך לעשות פשוטין כל עיקר, אבל ר"י אינו מודה לר"מ שאם יש בין דיומד לדיומד י"ד אמה וכל דיומד ששה טפחים לכל צד ולא האריך בדיומדין אלא שהעמיד באמצען פשוטין של ששה ששה טפחים שאסור עד שיאריך בדיומדין עצמן) ר' אחא בשם ר' חיננא לא דין מודה לדין ולא דין מודה לדין שאם אתה עושה דיומדין ולא פשוטין (פי' לר"מ) אף הוא סבור לומר מחיצת שבת כך היא והוא הולך ועושה כן במקום אחר (פי' במקום שאין שם בור) מתוך שהוא עושה דיומדין ופשוטין זכור הוא א"ר מנא אע"ג דלא אמר ר' יוסי רבי הדא מילתא אמר דכוותה (כעין זה בחלה פ"ב ה"ו דף י"ח ע"ד; ור' יוסי היה רבו של ר' מנא, ע' יומא פ"ו ה"ז ושקלים פ"ז ה"ג וחגיגה סופ"ב) דא"ר יוסי ר' בון ורבנן בעון קומי ר' זעירא (כעין זה בכלאים פ"ד ה"ד דף כ"ט ע"ב) כמה יהא דיומד ארוך ולא יהא צריך פשוט א"ל עד עשר כסתום (פי' אם יש בין דיומד לדיומד עד עשר אמות הכל מודין שאין צריך פשוט) יותר מי"ד כבר הופלג (פי' ואף לר' יהודה צריך למעט החלל שבין הדיומדין) אלא כן אנן קיימין מעשר עד י"ד (פי' בזה נחלקו ר"מ ור' יהודה) אין תימר כו' (וע' למטה בעמוד זה, ונוסח שלפנינו נשתרבב מפ"א דף י"ט ע"ב ע"ש).

לא שניי בין כמ"ד שאם תיחלק בין כמ"ד שאם תיחקק מודד מבפנים כו'. — צ"ל: מודד בין מבפנים ובין מבחוץ.

כלום פיאה מצלת עד שתהא מוכחת מכל צדדיה. צ"ל: עד שתהא מוקפת מכל צדדיה (פי' שתקיף הפיאה מכל ארבע רוחות כדאיתא לעיל פ"א ה"ט וכאן אינן אלא שתי רוחות).

היו שתים האמצעי מהו שידון לכאן ולכאן. — פי' שהיו שני בורות סמוכים זה לזה והן צריכין לדיומדין ופשוטין אם הפשוט שבאמצע עולה לשני הבורות והוא כצורה זו.

רב חונא בשם רב אם עירבו דרך פתחים הגוי אוסר עליהן כו'. — צ"ל: אם עירבו דרך פתחים אין הגוי אוסר עליהן (פי' דמאחר שפתוחות זו לזו ועירבו יחד ה"ל כחצר אחת ויחיד במקום גוי אינו אוסר וכראב"י לקמן רפ"ו) דרך חלונות הגוי אוסר עליהן (פי' שעירוב דרך חלונות אין עושה אותן אחת מאחד שאינן פתוחות זו לזו וכעין פירוש ר"י בבבלי ע"ד א' תוד"ה מבוי ע"ש והסופר כאן השמיט שורה אחת).

מהו לטלטל בין הפסים נימר אם יש בין זה לזה ד' טפחים כו'. — צ"ל: אם יש בעוביין ד' ספחים כו' (פי' והבעייא היא בעובי הפסין ממש אם עובי הפסין דינן כלפנים או כלחוץ כדי לטלטל בין עובי פס זה לבין עובי פס שכנגדו).

הלכה ב

א"ר יוסי תמן בהו דמפסיק לה ברם הכא באוכלת מאיליה. — צ"ל: תמן באוכלת מאיליה ברם הכא הוא מספיק לה (פי' שהוא שואב מים ומשקה אותה).

על דעתיה דר' יודה דיומדין אבל לא משוטין. — פי' דהא דתנן "מותר להרחיק כל שהוא ובלבד שירבה בפסין" עניינו לר' יהודה שיאריך את הדיומדין שבצדדין אבל אם לא יאריך את הדיומדין אלא שיעמיד פשוטין בינתיים אין זה מתיר לר' יהודה כמבואר למעלה בראש העמוד.

הלכה ג

רשב"א אומר באר שיש בה מדת סאתים אינו צריך להרחיק כו'. — צ"ל: שיש בה מדת סאתים אינו מותר להרחיק ממנה אלא מלא דאשה ורובה של פדה בלבד (כ"ה בתוספתא פ"א).

הלכה ד

[השלמות: **אם היה דרך הרבים כו'**. — צ"ל: ר' יהודה אומר אם היה כו' (וכן מוכח בגמרא וכן גירסת הבבלי).]

מחלפא שיטתיה דר' יהודה דת"ת וכן גשרים המפולשין כו'. — פי' אסיפא סמיך דתנן התם ועוד אמר ר' יהודה מערבין במבוי המפולש וחכמים אוסרין.

כמה תהא פירצת המבוי על דעתיה דר' יהודה כו'. — פי' מבוי שנפרץ מן הצד שמותר לרבנן עד עשר כדאיתא בפ"א ה"א דף י"ח סע"ג וכמה היא הפירצה לר' יהודה וע' בסוף הלכה זו.

מעתה אפי' לבארו אלא בור הרבים מימיו מצויין לכלות כו'. — צ"ל: מעתה אפי' באר היחיד (פי' לא יעשו פסים) בור מימיו מצויין לכלות באר אין מימיו מצויין לכלות (פי' ומה שעושין פסין לבור הרבים אע"פ שמימיו מצויין לכלות הטעם משום דיש לו קול והכל יודעין מתי כלו מימיו).

מתניתא אמרה כן עושין פסין לביראות ולא לבורות והא תנן אבל לבור היחיד כו'. — צ"ל: עושין פסין לביראות ולא לבורות ותני (פי' ואם תקשהדביראות לשון רבים משמע באר הרבים ובאר היחיד ולכן אייתי מה דתני בתוספתא פ"א) עושין פסין לבורות והא תנינן אבל לבור היחיד עושין לו מחיצה גבוהה עשרה טפחים דר"ע (פי' ובריייתא דתוספתא ע"כ אתיא כר"ע ומ"מ תני בה בורות בלשון רבים אע"פ שאין בור היחיד בכלל וה"נ בביראות אינן אלא בשל דבים) כו'.

הלכה ה

קרפף שיש בו מידת סאתים אינו מותר לטלטל בו אלא בד"א כו'. — צ"ל: קרפף שיש בו יותר ממדת סאתים אינו מותר לטלטל בו אלא בארבע אמות היו שנים בזה בית סאה ובזה בית סאה מוסיף ארבע אמות (פי' שדין בית סאתים כפחות מבית סאתים כדמוכח לעיל פ"א דף י"ט ע"ג ולקמן פ"י דף כ"ו ע"ב ומ"ש הק"ע כאן תמוה) ר' זעירא כו'.

קרפף שיש בו עד בית סאתים א"ר אבהו הואיל כו'. — ""ל: קרפף שיש בו יותר מבית סאתים (ע' בבלי ס"ז ב') א"ר אבהו הואיל כו' מרה"ר לתוכו חייב ר' שמואל ב"ר יצחק בעי מעתה מבוי שקורתו למעלה כו' מבוי שנפרץ כו' מרה"ר לתוכו חייב אלא לאסור אסור הא חיוב חטאת אין כאן עד שתהנה שיירה חצר שהיא פתוחה לקרפף כו'.

הלכה ז

אם היה ארכה יותר על רחבה אפי' אמה אחת אין מטלטלין בתוכה והדא פליגא על ר' יונתן. — פי' דאמר לעיל (בעמוד זה) דשיעור סאתים למדו מחצר המשכן, וחצר המשכן עצמו היה ארכו כשנים ברוחבו.

והא תני כלאים ברובה ר' יוסי אומר כו'. — צ"ל: תני (ע' תוספתא פ"ב ובבלי כ"ג ב') ר' אליעזר אומר אם היה ארכה כשנים ברחבה מטלטלין בתוכה. פיסקא. א"ר אלעאי שמעתי מר' אליעזר כו' ר' אבהו בשם ר' אלעזר במחזקת בית סאתים על בית כור היא מתניתא (פי' היא בית ששים כור ע' בבלי כ"ו א').

פרק ג

הלכה א

א"ר יוסה ד"ה היא מערבין בחצרות ומשתתפין בין בחצרות כו'. — צ"ל: מערבין בתחומין ולא בחצרות ומשתתפין במבוי מתני' דלא כר"מ דתני כל דבר כו' עם הפת אין מערבין בו דר"מ השום והבצלים על דעתיה דר"מ אין מערבין בהן דתני א"ר שמעון בן אלעזר (כ"ה בתוספתא פ"ו ובבלי כ"ט א') מעשה ששבת כו'.

הלוף והקולקס על דעתין דרבנן אין מערבין בהן. — צ"ל: הלוף והקולקוס על דעתיה דר"מ אין מערבין בהן (פי' מפני שאין נאכלין חי כמות שהן אלא עם הפת) על דעתין דרבנן מערבין בהן.

א"ר חיננא הדא דתימר ביין אבל לא בשמן כו'. — ע' מה שתקנתי בענין זה בפיאה פ"ח ה"ה (עמ' 31).

ולישראל בתרומה שכן כהן ראוי לאוכלה ולכהן בבית הפרס מתני' דב"ש כו'. — צ"ל: שכן כהן ראוי לאוכלה: מתני' דלא כב"ש (כ"ה בבבלי ל' ב') דב"ש אמרין כו' סומכוס אומר בחולין לכהן בבית הפרס ראוי הוא לעבור על השבות ולאכול ר' יהודה אומר אפי' בין הקברות שכן הוא ראוי ליכנס בשידה כו'.

הלכה ב

ותני ב"ש אומרים אין מערבין במע"ש בירושלים כו'. — צ"ל: תני מערבין במע"ש בירושלים (כ"ה בתוספתא פ"ב ופירושו דלהכי מותר מפני שיכול לאוכלו בירושלים וכמו שיתבאר) א"ר ירמיה הדא דאת אמר בעירובי חצרות (פי' שהן מערבות בתוך ירושלים) אבל בעירובי תחומין לא בדא בנותן עירובו חוץ לירושלים (פי' אף שהוא יושב בירושלים מ"מ אינו יכול לאכול את העירוב במקום שהניחו דהיינו חוץ לירושלים) אבל אם נתן את עירובו בירושלים (פי' אף שהוא יושב חוץ לירושלים) מותר שהוא ראוי לאוכלו שם.

הלכה ג

שתהא רה"ר מקיפתו מכל צד באומר שביתתי תחתיו תני נתנו כו'. — צ"ל: באומר שביתתי תחתיו אבל אם אמר שביתתי עליו לא בדא (פי' ואפי' למעלה מעשרה טפחים עירובו עירוב) תני נתנו בכלכלה ותלאו באילן למעלה מעשרה טפחים עירובו עירוב ואסור לטלטלו למטה מעשרה טפחים עירובו עירוב ומותר לטלטלו וקשיא אם עירובו עירוב כו' א"ר יוסי הדא אמרה ספסל כו' להופכו ולבטל רה"י שבו שעירובו עירוב תמן תנינן שתים כו'.

[השלמות: **תיפתר שהיה כורתו**. — פי' כמו קורתו שהאילן היה רוחב די על ד' בגובה יו"ד שהוא רה"י וכעין זה ברכות פ"א ה"א ב' ע"ג וע' מ"ש שם בהשלמות).]
רשב"א אומר מותר להשתמש על צדדי בהמה בשבת כו'. — צ"ל: מותר להשתמש על צדדי אילן בשבת (בתוספתא סוכה פ"א תני דסוכה שנעשה באילן עולין לה ביו"ט וכנוסח זה מוכח בשבת פ"ה ה"ב ומשם נשתרבב כאן מ"ש פה לפנינו "היא צדדי בהמה היא צדדי אילן" שלפי מה שתקנתי אין לזה מקום כאן) ואין את רואה עמוק כגבוה (פי' קאי אדתנן נתנו בבור כו' וכפירוש ק"ע וע' בבלי שבת קנ"ד ב').
קושרין לפני בהמה בשביל שלא תצא היא קשירה היא נעילה כו'. —צ"ל: היא קשירה היא התרה היא נעילה היא פתיחה הדא דתימר במגדל כו'.

הלכה ד

מה פליגין כר"מ (פי' דסבר בפ"ד מ"ד דמי שישב בדרך ולא נתכוין לקנות שביתה אינו קונה) ברם כר' יודה (פי' דס"ל שם דאף בלא כוונה קונה שביתה) כל עמא מודיי שנותנין לו.
חמר וגמל דר"מ בעירובו אינו שלא זכה לו עירובו לעקור כו'. —צ"ל: בעירובו אינו שלא זכה לו עירובו כבני עירו אינו שכבר נתן דעתו לעקור את רגליו מבני עירו (פי' הכי הוא לר' שמואל ב"ר יצחק) חמר וגמל דר' יהודה הרי הוא כבני עירו שלא נתן דעתו לעקור את רגליו מבני עירו (פי' וכיון שספק לו אם קנה העירוב מותר הוא לילך מעירובו לביתו דאף אם לא קנה לו עירובו מותר בזה דקנה שביתה בעירו).
א"ר יונה לא טמא ר' יוסה אלא משום הוכח כו'. —צ"ל: א"ר יוסי (פי' הוא ר' יוסי אמורא בר מחלוקתו של ר' יונה) לא טמא ר' יוסי אלא משום הוכח כו'.

הלכה ה

א"ר מנא ויאות בעירובו אינו שלא זכה לו עירובו לעקור כו'. — צ"ל: בעירובו אינו שלא זכה לו עירובו כבני עירו אינו שכבר נתן דעתו לעקור את רגליו כו' בעא קומי ר' יוסי ההן אם לא כלאחר הוא א"ל שנייה היא (כן העתיק באו"ז ב"מ סימן ש"א ורמב"ן במלחמות ביצה פ"ב ורא"ש גיטין פ"ו סימן ט' וע' הביאור במלחמות שם) כו' ר' ירמיה אמר ר' חנינה חברון דרבנן בעא ולמה כר"מ ואפי' כרבנן לא כן אמר ר' אבהו בשם כו' ויימר על מנת ולא יכפיל תנייו אלו לא יכפיל תנייו מיחזר קידושין (פי' שאילו נתבטלו קידושין היתה צריכה להחזיר מה שקיבלה בקידושיה לכך אומר לא יהוי לי עלך כלום והקידושין מתנה וע' בעיטור ח"א מאמר תנאי שהעתיק כנוסח שלפנינו ונדחק מאד בפירושו) א"ר יוסי ב"ר בון כו' (וע' בבלי גיטין ע"ה א' תוד"ה לאפוקי).

מ"ד במזרח באילן טקסיווט. — פי' בערוך ערך טקסיוטי שהן רובי קשת מהפרסיים ושאר העמים שבמזרח אבל הרומיים היתה עיקר מלחמתן בחרב ובחנית.

הלכה ז

ושוין שלא יתננו בסל. — פי' שלאחר שהוליכו בראשון ונטלו ובא לא יתננו לככר זה בתוך סל שמונחים בו ככרות אחרים שמא יתערב בתוך הככרות וכשיאכל אחד מהם אפשר שיאכל אותו שעירב בו לפיכך יניחנו לככר זה בפני עצמו, ע' פ"ז דף כ"ד ע"ג.

מתניתין דלא כר"א דר"א אמר אין מערבין לאדם משתחשך כו'. — צ"ל: דר"א אמר מערבין לאדם משתחשך (כגירסת ק"ע וע' בבלי ל"ח ב') כו' דברי הכל היא תמן אין מערבין לאדם משתחשך ברם הכא מבחול הוא קנה כו' על דעתיה דר"א קנה על דעתון דרבנן לא קנה א"ר יוסי ולמה אין מערבין לאדם מערב יו"ט לשבת שכן אין מערבין לאדם מיו"ט לשבת ברם הכא כו'.

הלכה ח

א"ר מנא קומי ר' יודן מכפלה פתילה גבי ביצה. — צ"ל: מה איכפלא (וכעין זה במעשרות פ"ה ה"ב, וע' מ"ש בשביעית רפ"א, עמ' 76) פתילה גבי עירוב (ונוסח שלפנינו נשתרבב מביצה פ"א ה"א).

ר' יוסי אמר לה מן דעה בד' זקנים כר"א כו'. — צ"ל: ר' יוסי אמר לה מן דעה הלכה כד' זקנים וכר"א א"ר מנא קומי ר"י ר' מאיר ור' יודה אין הלכה כר"מ ור' יודה (פי' בתמיה וכי אין הלכה כר"מ ור' יהודה במ"ד דפרקין דספק עירוב הוא חמר גמל) וכד' זקנים וכר"א הלכה ומה אין תמן שלא זכה לו עירובו את אומר שיעקור את רגליו מבני עירו (פי' והוי חמר גמל) כאן שזכה לו עירובו (פי' ליום אחד והוא חשב שיזכה לו עירובו לשני הימים) לא כ"ש (פי' שיהיה חמר גמל).

הלכה ט

ואטעינון לולבין בשובתא שמע רבי מימר כו'. — צ"ל: ואטעינון לולבין בשובתא (פי' שיטת הירושלמי היא כסתם משנה רפ"ד דסוכה דבא"י שיודעין בקביעות החדש כשחל ראשון של חג בשבת נוטלין בו את הלולב אבל בבבל שאינן יודעין קביעת החדש אין הלולב דוחה את השבת וכן איתא בבבלי סוכה מ"ג א' אלא דשם מ"ד א' חזרו מזה ומסקי התם דאף בא"י לא דחי שבת; וכבר כתב חילוף זה במנהיג הלכות אתרוג סימן כ"ט בלשון זה אנשי מזרח אין נוטלין לולב בשבת אנשי מערב טוענין לולב בשבת ע"כ, ונשמט חילוף זה מחילופי מנהגים שבין בני בבל לבני א"י שבישו"ש סוף ב"ק ור' אבהו כשהלך מא"י לאלכסנדריא כבר ידע היום שבו קבעו ר"ח תשרי ולכך הצריכם ליטול את

הלולב ביו"ט ראשון של חג שחל בשבת כמו שנוטלין בו בא"י) שמע ר' אמי ומר מאן מיבול להון ר' אבהו בכל שתא (פי' וכיון שלא יבא ר' אבהו אצלם בכל שנה ושנה כדי להודיע להם מתי קבעו ר"ח תשרי בא"י סבר ר' אמי שאף אם אירע פעם אחת שהודיעו להם מתי הוקבע ר"ח תשרי מ"מ לא יטלו את הלולב בשבת ולא ישנו את מנהגם מכבר שלא ליטול את הלולב בשבת שחל בו החג ביום ראשון שאם יתירו להם באותה שנה שנודעה להם קביעות החדש יתירו לעצמן אף כשלא ידעו קביעות החדש).

פרק ד

הלכה א

א"ר אלעזר ותנינן אסא בן עקיבה אומר כו'. — צ"ל: א"ר אלעזר ותני כן איסי בן עקיבה. [השלמות: **ולכן מה נן אמרין כו'**. — צ"ל: **דלכן** מה נן אמרין כו'.]

אין תימר תחום הן אין נותנין לו ארבע אמות משני מקומות. — פי' אף שמותר לטלטל בתוך ד' אמות מ"מ זה שיצא חוץ לתחומו שיש לו שם ד' אמות אסור לזרוק חוץ לד' אמות שלו אף כשעומד אצל הגבול מד' אמות שלו ואינו זורק אלא אמה אחת או פחות, מפני שד' אמות שלו דינן כתחום ואסור להוציא חפץ חוץ מתחום הבעלים כדתנן בביצה פ"ה מ"ג.

דתני פירות שיצאו לרה"ר וחזרו שוגג יאכלו כו'. — צ"ל: פירות שיצאו חוץ לתחום שוגג יאכלו מזיד לא יאכלו (כגירסת ק"ע) כו' ותייא דר' נחמיה כר' יהודה דתני (תוספתא שבת פ"ג) המבשל בשבת בשוגג יאכל מזיד לא יאכל דברי ר"מ ר' יהודה אומר שוגג יאכל למוצאי שבת (פי' ור"נ דאומר דפירות שיצאו חוץ לתחום אפי' שוגג לא יאכלו סבר כר' יהודה דאמר נמי במבשל בשבת אפי' שוגג לא יאכלו בשבת).

ואפי' כר"ג וכר"א ב"ע פליגין קל הוא מי שקנח כו'. — צ"ל: ואפי' כר"ג וכראב"ע פליגין (פי' שר' חונא דאמר בזה שקנה לו שביתה והקיפוהו מחיצות שאין מחיצה מועלת כלום אמר כן אפי' לר"ג וראב"ע שאין זה דומה למי שהוציאוהו חוץ לתחום ונתנוהו במקום שיש לו מחיצות דמהלך את כולו וכמו שמבאר למטה) קל הוא מי שלא קנה לו שביתה ממי שקנה לו שביתה (פי' דמי שקנה לו שביתה במקום שאין בו מחיצות אף שהקיפוהו אח"כ במחיצות שוב אין מועילות לו אבל אם הוציאו אותו בשבת למקום המוקף מחיצות המחיצות מועילות לו).

ר' יהודה אמר לה מן דיעה מחלוקת ר' הונא וחייא בר רב. — פי' דלחייא בר רב דלעיל ה"נ מטלטל בכל הדיר ע"י זריקה.

ר' זעירא רב חונא בשם רב מה שרצו ר' יהושע כו'. —צ"ל: בשם רב ממה שרצו ר' יהושע כו' שהלכה כר"ג וראב"ע בספינה ר' בא בשם רחב"א כו'.

אם היה הים גלנו על דעתיהון דחברייא אסור כו'. — צ"ל: אם היה הים גלנו (פי' שהים שקט ואין בו גלים ואינו עוקר את הספינה ממקום למקום כן ביאר מוסף הערוך ערך גלינו ובפ"מ יבמות פט"ז דף ט"ו ע"ד) על דעתיהון דחברייא מותר ע"ד דר' זעירא אסור.

הלכה ב

מצודות היו לו לר"ג שהיה משער כו'. — צ"ל: מצופות (כן העתיק בפירוש ר"ח וביאור זה דמצופות היינו שפופרת שצופין בה למרחוק וכעין זה לקמן פ"ה דף כ"ב ע"ד ר' חסדיי אמר מצופית ומשער בה) היו לו לר"ג כו' (והיינו שאמרו בבבלי מ"ג ב' שפופרת כו' וצופה בה).

תיפתר שהיה בנמל יותר מבית סאתים ולא יהיו מחיצות גבוהות כו'. — צ"ל: שהיה בנמל יותר מבית סאתים או שלא היו מחיצות גבוהות עשרה או שהיו פרצות יותר מעשר או שהיה עומד כנגד עומד ופרוץ כנגד פרוץ (ונוסח שלפנינו נשתרבב מלקמן פ"י דף כ"ו ע"א).

הלכה ג

ר' יושוע דרומיה בעי עד כדון בשיצא שוגג כו'. — צ"ל: עד כדון בשחזר שוגג ואפי' חזר מזיד א"ר פנחס מתניתא אמרה אפי' מזיד שכל היוצאין להציל כו'.

הלכה ה

טעמא דריב"נ מאחר שאילו היה ער היה קונה שביתה ישן לא קנה לו שביתה כו'. — צ"ל: מאחר שאלו היה ער היה קונה שביתה היה ישן ולא קנה לו שביתה יש לו אלפיים אמה לכל רוח ר' יהודה אומר אפי' ער ולא קנה לו שביתה כאלו קנה לו שביתה (פי' מאחר שאם היה יודע שהוא סמוך לעיר היה קונה שביתה בעיר עכשיו נמי כשלא ידע קונה שביתה בעיר) אתיא דר' יהודה כריב"נ כמו דריב"ב אמר מאחר שאילו היה ער היה קונה שביתה היה ישן ולא קנה שביתה יש לו אלפים אמה לכל רוח כן ר' יהודה אומר מאחר שאלו היה יודע היה מכוין לא ידע ולא כיון כאלו ידע וכיון ר' חונה אמר רנב"י בעי גר שטבל לאחר שהאיר המזרח (פי' ביום השבת אבל בליל שבת א"א שאין מטבילין את הגר בלילה ע' יבמות פ"ח ה"א) מאחר שאלו טבל מאתמול היה קונה שביתה מה אמר בה ריב"נ ר' יצחק בר נחמן בשם ריב"ל כו' משחשיכה אינו חוזר בו משחשיכה בורר לו מבעוד יום וקידש עליו היום, תנינן לא יכנס דר"מ ר' יהודה אומר יכנס (פי' ולעיל אמרינן דר' יהודה כריב"ב) וכא את אמר הכין (פי' דהכא תנן דר' יהודה אומר לאיזה רוח

שירצה ושאם בירר דאינו יכול לחזור בו אלמא שאין לו אלא ארבע אמות בלבד) א"ר בון לא על הדא איתאמרת (פי' הא דאמר ר' יהודה לאיזה רוח שירצה) אלא על רישיה דפירקא מי שהוציאוהו גוים או רוח רעה אין לו אלא ארבע אמות עליה איתאמרת ר' יהודה אומר לאיזה רוח שירצה ומודה ר"י שאם בירר אינו יכול לחזור בו אע"ג דר' חנניה בן אנטיגנוס כו' מודה הוא תמן בעיבורי עיירות (פי' שעושה את העיר כטבלא מרובעת כדתנן לקמן רפ"ה).

פרק ה

הלכה א

ר' יוחנן בשם ר' הושעיה מוסיפין לה אבר כו'. — צ"ל: ר' יוחנן אמר קומי ר' הושעיה מוסיפין לה אבר תלה עינוי ואסתכל ביה (פי' שר' יוחנן הסתכל בפני ר' הושעיה לדעת אם הוא מסכים לפירושו) א"ל למה את מסתכל בי צריך לך שתיק לך (פי' אם אתה צריך אלי ללמוד ממני היה לך לשתוק ולשאול הפירוש ממני) לא צריך לך הפליג לך (פי' היה לך להפליג ממני ולא לישב אצלי וע' הנוסח בסנהדרין פי"א ה"ו).

והלא אליהו טירונין לנביאים היה. — צ"ל: והלא אליהו טירונין לנביאות היה (פי' טירון בלשון רומית הוא איש שאינו רגיל במלאכתו ועדיין בתחלת לימודו כ"כ במוסף הערוך ערך טרן ב' וכעין זה בשמות רבה פ"ג בשעה שנגלה הקב"ה למשה טירון היה משה לנבואה וע"ש בהגהות הרד"ל).

א"ר יוסה לר' יסא בר אחא לא מסתברא כו'. — צ"ל: א"ר יוסי לר' יעקב בר אחא כו' (וכעין זה בסוף הפרק ר' יוסה בשם ר' יעקב בר אחא ובשקלים פ"ח ה"ד דף נ' רע"ד א"ר יוסי לר' יעקב בר אחא).

א"ר אחא סבר ר' שמואל אין יתן סנדלוי הכא כו'. — צ"ל: א"ר אחא אסברי ר' שמואל (וכעין זה בסוף הפרק וכן בפ"ו דף כ"ג ע"ד) אין יתן סנדלוי הכא (פי' הרחק אלפים אמה פחות משהו מצד ימין באופן שאינו יכול לילך מצד שמאל ליקח את סנדליו מפני שהן רחוקין יותר מאלפים אמה) הוא אתי בדא (פי' מצד ימין) ונסי לון ואין יתן סנדלוי הכא (פי' הרחק אלפים אמה מצד שמאל) הוא אתי בדא ונסי לון מן כאן אתי בדא ומן כאן אתי בדא מרוח אחת אסור משתי רוחות מותר (פי' בתמיה מאחד שיכול לקחתן משתי רוחות דהיינו פעמים מצד ימין ופעמים מצד שמאל אין סברא שיהא אסור מצד אחד אלא אפי' אם הניחן רחוק אמה אחת מצד ימין מותר לו לילך מצד שמאל ארבעת אלפים אמה פחות שתי אמות ולקחתן אבל אם יש בין שני ראשי הקשת ד' אלפים אמה מכוונות

אם יניח סנדליו באמצע בכל אופן אינו יכול לקחתם שבכל צד שילך ימצא מקצת סנדליו חוץ לתחום) כו' ויש בה חריץ עמוק עשרה ורחב ד' את רואה אותו כמפולש (פי' דחריץ עמוק עשרה ורחב ד' העובר באמצעה של עיר מראשה לסופה חולק אותה לשני חלקים וזה שדר מצד אחד מודד אלפים אמה מסוף מחציתו ואע"פ שמחציתו השניה סמוכה בתוך שבעים אמה ושיריים אינה מצטרפת) אם לאו רואין אותו כאלו מלא עפר וצרורות (פי' וכל אחד מודד אלפים אמה מסוף מחציתו השניה) ר' בא אמי בר יחזקאל כו'.

האיך היו יוצאין לבית מדרשו של משה משה עשה כו'. — צ"ל: האיך היו יוצאין לבית מדרשו של משה א"ר יוסי מכיון שהיו חונין כו' (ומה שבינתיים מיותר ונכפל בטעות משורה ד' שלמטה).

תני בשם ר' יודה אף זיזיה וכתליה היו נמדדין עמה. — פי' זיזים וכתלים של הנפש שיש בו בית דירה כן מוכח בתוספתא פ"ד.

הלכה ב

רבנן דורשין וחוצה מה ת"ל מקיר העיר מכאן שנותנין קרפף לעיר הדא כו'. — צ"ל: מכאן שאין נותנין קרפף לעיר (כן העתיק בחדושי רשב"א נ"ז א') הדא אמרה שנותנין קרפף לכל עיר (פי' מדתנן "אם יש לזו ע' אמה ושיריים ולזו ע' אמה ושיריים" ש"מ שנותנין קרפף לכל עיר ועיר דהיינו לשתי עיירות שתי קרפיפות לרבנן וכרב הונא בבבלי נ"ז א' ע"ש).

הלכה ג

ולא יתר שהוא נקמז ומפסיד. — ברקח סימן ק"צ העתיק "שהוא נכווץ" (וע' מ"ש בכלאים פ"ו ה"ז, עמ' 56, ובשבת סופי"ז, עמ' 184).

ואית תניי תני בחבל של ארבע אמות. — כל זה יש למחוק כאן כי אין לזה שייכות פה אבל הוא שייך למטה כמו שאכתוב שם.

היה הנחל צר מלמעלן ורחב מלמטה עד חמשים אמה כו'. — צ"ל: היה הנחל צר מלמטה ורחב מלמעלה עד חמשים אמה את רואה כו' (פי' ומבליעו) ואם לאו (פי' שרחב מלמעלה יותר מחמשים אמה וא"א להבליעו) את רואה אותו כי מיתרפס ועולה מתרפס ויורד (פי' ומודד כל אלכסון הכתלים וכן קרקעיתו שלמטה כיון שהוא צר שם למטה וראוי לילך על אלכסון הכתלים, ולשון מיתרפס כמו לקמן רפ"ט כמטרפס ועולה כמטרפס ויורד ובבבלי ק' א' מטפס ועולה מטפס ויורד וברקח סימן ק"צ העתיק בלשון הירושלמי כאן מטפס ועולה מטפס ויורד ע"ש) היה הנחל מעוקם (פי' ואין אלכסון הכתלים נוחין להילוך) ר' חסדא אמר נוטל מצופית (פי' שפופרת שאופין בה למרחוק

ע"ל פ"ד דף כ"א ע"ד על הפיסקא פעם אחת לא נכנסו לנמל, עמ' 198) ומשער בה בעיניו במישור וחוזר ועושה כן בנחל ר' אחא ר' חיננא כו' והוא שתהא מדה יוצאה בהר ד' טפחים כדי מקום (פי' הא דתנן שמקדרין בהרים אינו אלא בהר משופע שאין חוט המשקולת יורד כנגדו אלא שיוצא ד' טפחים אבל אם יוצא פחות מד' טפחים הרי זה כאלו חוט המשקולת יורד כנגדו ואינו מקדרו אלא שמודד רוחב ההר מלמעלה בלבד ואין משגיחין על אכלסון כזה כל עיקר וכעין זה בבבלי נ"ח ב' וכי אין חוט המשקולת יורד כנגדו עד כמה אמר אבימי ד', וע' רש"י, תוספות, רי"ף ורא"ש שם שפירשו ד' אמות) כו' מטי בה בשם רב העליון כנגד רגליו והתחתון כנגד ראשו כ"ע מודיי שאין מקדרין (פי' מפני שמשתכר כל קומת האדם) העליון כנגד רגליו והתחתון כנגד מתניו כל עמא מודיי שמקדרין מה פליגין כנגד לבו (פי' שהתחתון כנגד לבו) כו' בשם מר עוקבן אין מקדרין אלא בחבל של חמש אמות (וא"א לגרוס כנוסח שלפנינו "חמשים אמה" דהרי כל המדידות של התחומין הן בחבל של חמשים אמה כדתנן הכא וא"כ מאי קמ"ל מר עוקבן) ואית תניי תני בחבל של ארבע אמות (זה איתא לפנינו למעלה ושייך כאן) ר' זעירא בשם ר"ח כו' (וע' בבלי נ"ח ב' דאיתא נמי בחבל של ארבע אמות).

הלכה ה

הדא אמרה בני המבוי שנתנו קורתן על פתח המבוי כו'. — צ"ל: שנתנו קורתן באמצע המבוי כו' חמשה מבואות פתוחות למבוי כו' ומתיר את המבוי ר' פנחס כד סליק להכא כו' (כן העתיק בחדושי רשב"א נ"ט ב' וע' שו"ת רשב"ץ ח"ב סימן ל"ה).

כגון צנן וחדשה ומגדל גד. — כל זה אינו מגוף הירושלמי והיתה הגהה מן הצד מאיזה מעתיק (כי ערים אלה נזכרות ביהושע ט"ו ל"ז) ובטעות הכניסה הסופר בפנים וע' מ"ש בפיאה פ"ז ה"ב (עמ' 28).

הלכה ו

מי שהיה במזרח כו' מן קשויי מקשי לה בר קפרא כו'. — יש להחליף ולהגיה וכצ"ל: מי שהיה במזרח כו' ניחא אם יש ממנו ולביתו כו' מותר לעירובו ולביתו אסור מן קשויי מוקים לה בר קפרא למזרח בנו ולמערב בנו. פיסקא אנשי עיר גדולה כו'.

הלכה ז

א"ר מנא מפני הרשויות. — צ"ל: מפני הרשעים (פי' שהיו בגדר אנשים רעים שהיו מכים לבני חמתן וכעין זה בבבלי ס"א א' טטרוגי מטטרגי להו בני גדר לבני חמתן).

שמואל אמר אין לו מקום עירובו אלא אלפים אמה ר' בא בר כהנא כו'. — צ"ל: אין לו ממקום עירובו אלא אלפים אמה ר' לעזר כהדא דרב דמר ר' בא בר כהנא כו'.

בנה בתים ואח"כ בנה חומה זו היא חדשה כו'. — צ"ל: בנה בתים ואח"כ בנה חומה זו היא ישנה בנה חומה ואח"כ בנה בתים זו היא חדשה (וכ"ה בבבלי כ"ו א') ר' זעירא אמר כו' כל שהיו בה דיורין (פי' שדיורין עשויין בחומה עצמה) וחרבו כו' תשעה לשם קרפף ואחד לשם דייר (פי' שבנה גדר גבוה ט' טפחים לשם קרפף ואח"כ הוסיף עוד טפח לשם דיור) ר"ז אמר הרי הוא כקרפף (פי' וכמו שאין הטפח העשירי מועיל לעשות את הקרפף לשם דיור ה"נ בבונה בתים ואח"כ חומה אף שמכוין לשם דיור מאחר שאין דיור בחומה עצמה הרי דינה כקרפף ואין מודדין אלא מן הבתים אבל אם היה דיור בחומה עצמה אע"פ שנחרב אח"כ דינה כדיור, וכעין זה בבבלי כ"ה א' כפי גירסת הרמב"ם בפט"ז ה"ז משבת ע"ש בכ"מ "ור' זירא אמר אין אויר קירויו מתירו") א"ר אלעזר ואפי' בנה את העשירי כו'.

הלכה ח

ר"מ אומר עיקר עירוב בככר בנותן עירובו בקרפף כו'. — צ"ל: עיקר עירוב בככר כנותן עירובו בקרפף כו' ר' יודה אומר עיקר עירוב ברגליו כאומר תקנה לי שביתה בקרפף כו'.
הדא אמרה אפי' ראויה לדיורין א"ר יצחק ב"ר אלעזר הדא אמרה עיר כו'. — יש להחליף ולהגיה וכצ"ל: הדא אמרה אפי' ראויה לדיורין ר' אחא בשם ר' חיננא אם היתה גגה של מערה ארבעת אלפים אמה חסר אחת (ע' בבלי מ"ד ב') מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה, ע"ג חומה (פי' שחומה מקיפה לעיר וכותל החומה רחב ומהלכין עליו והחומה היתה מוקפת לדירה) אפי' כמה מותר ואם היה גגה של מערה ששת אלפים אמה חסר אחת מהלך את כולה ע"י עירוב (פי' דכשמניח עירוב על גגה רחוק מפתח אחד אלפים אמה ה"ז הולך דרך פתח זה ארבעת אלפים אמה וכן הוא יכול להלוך דרך פתח השני על הגג אלפים אמה והרי תחומיו משני צדדין מובלעין כאמה אחת ולפיכך מותר הוא להלוך את כל הגג לפחות דרך פתח ראשון אבל אסור לו לילך משני פתחי המערה ולהלאה אפי' אמה אחת בארץ שבעירוב שהניח על הגג ה"ז מפסיד למטה, וזה שנוסף לפנינו כאן "וחוצה לו" יש למוחקו ונשתרבב מלמעלה כדרך הירושלמי) א"ר יצחק ב"ר אלעזר הדא אמרה עיר שיש לה שני פתחים (פי' דהיינו עיר העשויה כקשת דלעיל דף כ"ב רע"ג) אם יש כו' סנדלוי הכא הוא אתי בדא ונסי לון כו' אתי בדא ונסי לון מה בין אתא בדא ומה בין אתא בדא מרוח אחת אסור משתי רוחות מותר (ע' ביאורו למעלה שם, עמ' 200) אחורי הגגין מה הן ר' יוסי בשם ר' יעקב כו'.
אחורי הגגין מטלטלין בהן אפי' כור אפי' כוריים ר"מ אומר כו'. — צ"ל: אחורי הגגים (נ"ל דהיינו רחבה שאחורי הבתים שבבבלי כ"ד א' ע"ש) מטלטלין בהן אפי' כור אפי'

כוריים רב אמר מטלטלין בהן עד בית סאתים א"ר יוסי בר"ב מילתיה דרב פליגא עלוי (פי' דפליגא דרב אדידיה) דתנינן כו' היא אחורי הגגים היא גגים עצמן.

פרק ו

הלכה א

חצר של גוי כדיר וסהר של בהמה מתיבין רבנן כו'. — צ"ל: חצר של גוי כדיר וסהר של בהמה (ברייתא בתוספתא פ"ה) מתיב ראב"י לרבנן אילו ישראל ובהמה שהיו דרים בחצר שמא הבהמה אוסרת כשם שאין הבהמה אוסרת כך הגוי אינו אוסר מתיבין רבנן לראב"י אילו שני ישראלים (פי' שעירבו יחד) ובהמה שהיו דרים בחצר שמא הבהמה אוסרת ובגוי אוסר ר' אחא ר' חיננא בשם כהנא אין הלכה כראב"י דלא כן מה אנן אמרין ראב"י וחכמים תהא הלכה כראב"י אלא בגין דמר ר' יעקב בר אידי כו' הלכה כדברי מי שמיקל בהלכות עירובין סברין מימר ביחיד אצל יחיד אבל חכמים לא, אתא ר' יצחק בר נחמן בשם ריב"ל הלכה כריב"נ ואפי' חכמים חלוקין עליו וכא תהא הלכה כראב"י אפי' חכמים חלוקין עליו (ומה דאיתא לפנינו בינתיים מיותר ומקצת זה נשתרבב מרפ"א וע' מ"ש שם, עמ' 187).

הלכה ב

היה ישראל מיכן וישראל מיכן וגוי באמצע אחד ישראל ואחד גוי הולכין אחר הרגיל. — פי' שאם הגוי רגיל לילך דרך פתח של ישראל אחד אין הוא אוסר לחצר של ישראל השני מפני שאינו רגיל לילך דרך חצירו.

אע"ג דר"מ אומר יש לו ביטול רשות מודה הוא שזכו במבוי תחלה כו'. — צ"ל: מודה הוא והוא שזכו במבוי תחלה ותני כן מפני שהוא מבטל רשות כישראל דר"מ והתנינן (משנה ב' דפרקין) בין שוגג ובין מזיד ה"ז אוסר עליו דר"מ (פי' אע"פ שהן זכו במבוי תחלה אם המבטל חזר והוציא אח"כ ה"ז אוסר) כיני מתניתא אינו אוסר (ע' למטה על משנה ב' דשם ג"כ אמרו כיני מתניתא אינו אוסר) כו' ר"מ אומר מבטל רשותו ואינו חוזר בו ורבנן אמרין מבטל רשותו וחוזר בו רמ"א מבטל רשותו ואינו חוזר בו ואת אמר מהרו אע"ג דר"מ אמר מבטל רשותו ואינו חוזר בו והוא שזכו במבוי תחלה והתנינן בין שוגג ובין מזיד ה"ז אוסר עליו (ונוסחא שלפנינו נשתרבבה מלמעלה) דר"מ כיני מתניתא אינו אוסר.

הלכה ג

מתניתא פליגא על שמואל שלהם מותרין לו ולהם שביטל רשותו כו'. —צ"ל: שלהם מותרין לו ולהם לא בשביטל להם רשותו והתנינן נתנו לו רשותו כו' (פי' ומוכח דאע"ג שמתחלה נתן הוא רשותו להם מ"מ יכולין הן אח"כ להפוך וליתן רשותן לו).

כד הוה נסיק לאכסנייא אין הוה משכח מיעבד תקנה הוה עביד (פי' אפי' באגוז ובתמרה) ואי לא מבדר מנוי (פי' ומאחר שכליו מפוזרין בכל הבית דינו כשכירו ולקיטו שהוא יכול להשכיר).

הלכה ד

כיני מתניתא בה"א משתחשך. — צ"ל: ב"ה אומרים אף משתחשך.

ר' זעירא אמר לא פליגין מ"ד יפה עשיתם ששכרתם ומ"ד לא עשיתם יפה שטילטלתם כו'. — צ"ל: ומ"ד לא עשיתם יפה שביטלתם (פי' שאין יכולין לבטל רשות בשבת אלא כששכרו מערב שבת אבל לא בששכרו בשבת מאחר שלא יכלו לערובי מאתמול ע' בבלי ס"ו א' וב') ר' בא אמר פליגי מ"ד יפה עשיתם ששכרתם ושביטלתם מ"ד לא עשיתם יפה לא ששכרתם ולא שביטלתם חייליה דר' בא מן הדא כל שבת כו' חוץ מן המבטל רשות ויימר חוץ מן המבטל רשות ומן המשכיר (פי' דאף שנכנס שבת באיסור מ"מ יכולין לשכור ומדלא תני נמי משכיר ש"מ שאין שוכרין בשבת ולכן אמר רשב"ל לא עשיתם יפה) ר' בא בעי אף לענין מחיצות כן היו שנים ובא אחד בשבת והוסיף כבר נכנס שבת באיסור (פי' בשנים שהקיפו בחבלים יותר מבית סאתים ע' בפ"א דף י"ט ע"ג בפיסקא מקיפין בקנים) היו שלשה ויצא אחד ופחת כבר נכנסה שבת בהיתר מהו לשכור רשות מן הפונדק.

אתא ר' נתן דרומה ושאלון ליה ושרא. — צ"ל: אתא ר' פס דרומא כו' (וכעין זה בבבלי ס"ה ב' ולכשנגיע אצל רבותינו שבדרום נשאל להן אתו שיילו לר' אפס כו', ור' אפס דבבלי הוא מקוצר בירושלמי לר' פס, וע' ירושלמי תענית פ"ד ה"ג דף ס"ח ע"א שר' פס הוא מדרום; אבל לא מצינו עוד בשום מקום לר' נתן דרומא וגם ביוחסין לא הזכירו ורק בסה"ד הביאו. שוב מצאתי להגר"א בביאור א"ה סימן שפ"ד שהעתיק בלשון הירושלמי כאן "ר' אפס" במקום "ר' נתן").

ר' יוחנן בעי מעתה אין בתינו שלנו. — פי' שבזמנו היה חוק המלכות שאנשי הצבא התמידיים שבעיר ידורו בבתי העיר יחד עם בעלי הבתים ומה שפירש הק"ע כאן וכן הגר"א בביאור א"ח סשפ"ד דחוק.

הלכה ה

על דעתיה דר' מנא כר' זעירא על דעתיה דרב כר"מ כו'. —צ"ל: על דעתיה דר' מנא כר' זעירא (פי' לר' זעירא דאמר למטה דהכל נהגו כר"מ להצריך עירוב ושיתוף) הלכה כר' אלעזר בן תדאי (פי' דלר' מנא טעמו של ר' אלעזר בן תדאי הוא דסבר כר"מ דמצריך עירוב ושיתוף) על דעתיה דר' יוסי בר"ב כרב הלכה כר"מ (פי' דאמר אין מערבין לו לאדם אלא לדעתו) ר' זעירא בשם ר' יוחנן כו'.

הלכה ו

טרקלין לפניהם כחצר של בתים. — צ"ל: טרקלין לפניהם כחצר לבתים (כ"ה בתוספתא פ"ה וביאור זה דה' חבורות ששבתו בחדרים ועליות כל אחת במקום מיוחד וטרקלין משותף לכולן צריכין עירוב כדי להתירן להשתמש בטרקלין).

א"ר פנחס אף במצרים חליפין כו'. —צ"ל: אף בחצרות חליפין עשה פס לפנימי צריך לעשות פס לחיצון עשה פס לחיצון אינו צריך לעשות פס לפנימי.

ר' אבהו בשם ריב"ל אפי' לא עירב הפנימי אין החיצון צריך לערב. — פי' והפנימי מבטל רשותו ומותר ואין ביטול רשות החיצון מעכב.

מילתיה אמרה אין בית שער ליחיד כו'. —צ"ל: מילתיה אמרה יש בית שער ליחיד מילתיה דרב אמרה אין בית שער ליחיד דמר ר' בא ר' יהודה בשם רב הדא דתימר (פי' אהא דתנן בפ"ח מ"ד הנותן את עירובו בבית שער אינו עירוב ואינו אוסר וע' בירושלמי שם) בבית שער של רבים אבל בבית שער של יחיד ה"ז עירוב (וע' בבלי ע"ה ב').

הלכה ז

מן מה דתני שמואל למעלה מעשרה שבות הוי דו אמר במקום פיתן. — צ"ל: מן מה דתני שמואל האחין השותפין שהיו אוכלין על שולחן אביהן וישנין בבתיהן אין צריכין אלא עירוב אחד הוי דו אמר במקום פיתן (ונוסח שלפנינו נשתרבב מלקמן פ"י דף כ"ו ע"ב).

רב אסר עירבו דרך פתחים הגוי אוסר עליהן כו'. —צ"ל: עירבו דרך פתחים אין הגוי אוסר עליהן דרך חלונות הגוי אוסר עליהן (וביאור זה כתבתי למעלה פ"ב דף כ' ע"א, עמ' 193) אבא בר חונה בשם כו'.

הלכה ח

אע"ג דרמ"א יש לו לו ביטול רשות מודה כו'. — צ"ל: אע"ג דרמ"א על ידי עירוב וע"י שיתוף (ונוסח שלפנינו נשתרבב מלעיל ה"ב דכ"ג ע"ב) מודה שאם שכח אחד מהן ולא עירב שהוא סומך על שיתופו מאן אית ליה ע"י עירוב וע"י שיתוף לא ר"מ והוא אמר

שכח אחד מבני החצר ולא עירב מותרין כאן וכאן מה טעם דר"מ דאית משכח עלייהו הילכות עירובין ר' אחא ר' אילא חד מנהון אמר שמא כו'.

מערבין בחצרות אם רצו להשתתף במבוי אינן משתתפין כו'. — צ"ל: אם רצו שלא להשתתף במבוי (פי' ויהיו אסורין במבוי) אינן משתתפין ואם נשתתפו במבוי אם רצו לערב מערבין (פי' ותלוי ברצונם ואם לא רצו לערב אין זה מעכב ומותרין ע"י השיתוף גם בחצרות) ותני כן מערבין ומשתתפין כאחת כו' (ע' בבלי ע"א ב').

חד בשם מר עוקבן וחד בשם רב נחמן בר יהודה נסמכין כו'. — צ"ל: וחד בשם רב נחמן בר יעקב (וכ"ה לקמן רפ"ז) נסמכין כו' בשם ר' יהודה כגון אנשי בר דליה שאינן מקפידין על פרוסתן (ע' ראב"ד פ"ה הי"ד מעירובין) ר' בא בשם ר' יהודה ואפי' לא כאנשי בר דליה שאין מקפידין על פרוסתן מעשה שהיו מסובין כו' (ע' מ"ש בשביעית פ"ה ה"ח, עמ' 68).

הלכה ט

א"ר יוסה דר"ע היא דרע"א דריסת הרגל אוסרת כו'. — צ"ל: א"ר יוסי דר"ע היא (פי' קאי עלה דתנן שאם עירבה החיצונה ולא הפנימית שתיהן אסורות) דרע"א דריסת הרגל אוסרת ר' לא בשם ר' ינאי דריסת הרגל אסורה (פי' דריסת רגל כזו שהיא אסורה במקומה) אוסרת (פי' שלא במקומה לדברי הכל ומתניתא אפי' כרבנן). פיס' שכח אחד מן החיצונה כו' שכח א' מן החיצונה ולא עירב הפנימית מותרת שהרי עירבה והחיצונה אסורה שהרי לא עירבה, א' מן הפנימית ולא עירב שתיהן אסורות הפנימית אסורה שהרי לא עירבה והחיצונה אסורה שדריסת הרגל אוסרתה (פי' אפי' לרבנן מפני שהפנימית אסורה במקומה) נתנו עירובן במקום אחד ושכח א' בין מן הפנימית ובין מן החיצונה ולא עירב שתיהן אסורות, נתנו עירובן בחיצונה שכח א' מן החיצונה ולא עירב החיצונה אסורה שלא עירבה והפנימית אסורה שנתנה עירובה במקום אסור שכח א' מן הפנימית ולא עירב הפנימית אסורה שלא עירבה והחיצונה אסורה שדריסת הרגל אוסרתה. נתנו עירובן בפנימית ושכח א' מן החיצונה ולא עירב ניחא החיצונה אסורה שלא עירבה אלא הפנימית למה אסורה מפני שנתנו עירובן במקום אסור הרי לא נתנו עירובן במקום אסור אלא שדריסת הרגל אוסרתה הרי אין דריסת הרגל אוסרתה א"ר יסא מכיון כו'.

הלכה י

אין תורת חצר לגוי שאם היה שרוי בעליונה את מורידו לסור כו'. — יש להחליף הגירסא וכצ"ל: אין תורת דקה לגוי שאם היה שרוי בעליונה (פי' שאם ישראל דר בבית וגוי בעליה וסולם הוצב מהבית אל העליה ועשה הגוי מחיצה לפני פתח העליה עדיין

הוא אוסר משא"כ בישראל כמבואר למטה) את מורידו לסור אין תורת חצר לגוי שאם היה שרוי בפנימית את מוציאו לסור (פי' אבל ישראל יחיד בפנימית אינו אוסר שזה רגל המותרת במקומה) כו' כותל שהקיפוהו סולמות מיכן ומיכן מערבין שנים או מערבין אחד (פי' ומאחר שהן יכולין לערב שנים מוכח שאין הסולם מבטל את המחיצה וא"כ למה הצריך ר' יהודה דקה לבעל העליה לפני ביתו) א"ר יוסי בר"ב תמן ע"י סולמות הן נידונין כפתחים (פי' ויש דין מחיצה לפתח כדתנן בפ"ח מ"ב) ברם הכא דרך העליונים לירד למטן (פי' שאין לבעל העליה דרך אחרת אלא דרך הבית לכן צריך הוא דקה מה שא"כ בכותל שבין שתי חצרות שהקיפוהו בסולמות וע"ה בבלי נ"ט ב' וסמ"ך א') כו'.

פרק ז

הלכה א

היה בה הקיף צ"ו טפחים כו'. — צ"ל: היתה עגולה והיה בה היקף כ"ד טפחים אפי' שנים וכל שהוא בתוך עשרה כמו שכל ארבעה על ארבעה בתוך עשרה (ע' בבלי ע"ו א' ותוד"ה ושנים) מהו למעט בכלים כו'.

והעמודין משלימין לארבעה יסא אמר כופת שהדריגוה ממעט מ"מ כו'. —צ"ל: והעמודין משלימין לארבעה אין העמודין משלימין לעשרה (פי' שאם יש בשליבין ועם העמודין שבהן תחובין השליבין רוחב ד' טפחים אע"פ שהשליבין עצמן פחותין מד' טפחים העמודין משלימין אבל אין העמודין משלימין בגובה שאם השלימין הולכין עד ט' טפחים והעמודים עולין עוד טפח למעלה מן השלימין והיה צריך לגובה עשרה טפחים אינו ממעט מפני שאין העמודין מצטרפין בגובה) ר' יסא אמר כופת שהדריגוה (פי' כופת הוא עמוד עב העשוי לישיבה ואם חקק בכופת זו מדרגות כסולם שיוכל לעלות בה ואע"פ שאין החקיקות עובדות בכל עובי הכופת מצד אחד לצד השני) ממעטת מ"מ נעשית כשליבה רחבה (פי' כמו סולם שיש לו שליבות רחבות יותר מאורך פרסות האדם וכשעומד עליהן אין פרסת רגלו מגעת עד סוף רוחב השליבה) ר' יוסי ברבי בון כו'.

הלכה ב

ר' זעירא בשם רב מותר לכאן ולכאן מחלפא שיטתיה דר' בא כו'. —צ"ל: ר"ז בשם רב מותר לכאן ולכאן תדע לך (ומה שבינתיים מיותר ונכפל בטעות מלמטה) דמר ר"א ר"ח בשם ר"י זיזין וכתלין שהן גבוהין עשרה ואין רחבין ארבעה (כן מוכח בבבלי ע"ז א' וכן גירסת ק"ע כאן ודלא כגירסתו לקמן פ"י דף כ"ו ע"ב וגם לפני התוספות בבלי פ"ט

ב' ד"ה במחיצות כבר היתה הגירסא המשובשת) מותר לכאן ומותר לכאן ובלבד שלא יחליף ר' יוסי בעי מחלפא שיטתיה דר' בא כו'.

שמענו מחיצות ברה"י שמענו מחיצות ברה"ר כו'. — צ"ל: שמענו מחיצות ברה"ר (פי' שאם הקיף ברה"ר מקום של ד' על ד' רואין את החלל כאילו מלא עפר וצרורות וגם למחיצות עצמן יש דין רה"י) שמענו מחיצות ברה"י (פי' בתמיה וה"נ שהכותל עומד ברה"י באמצע שתי חצרות אין רואין את החצרות כאילו מלאות עפר וצרורות כדי להתיר את הכותל לכאן ולכאן) ר' בא ר' יהודה כותל שהקיפוהו סולמות מיכן ומיכן מערבין שנים או מערבין אחד (ע' לעיל סופ"ו).

חוץ מכיבושו של מזבח שהוא כמתלקט עשרה טפחים מתוך שלש ושליש אצבע כו'. —צ"ל: עשרה טפחים מתוך חמש אמה וחמשה טפחים ומחצה (פי' חצי טפח) ושליש אצבע (פי' כל אצבע משש מטפח) שהמזבח עשר אמות (פי' עם הקרנות אבל הכבש היה אורך ל"ב בגובה ט' אמות שהיה מונח למטה מן הקרנות ולפ"ז יהיה מכוון החשבון וע' ערוך ערך כבש ה' שהביא ירושלמי זה) וכיבושו שלשים ושתים, עשה מסטווה על פני כל הכותל כו' ארבע אמות מערבין אחד או מערבין שנים.

הלכה ג

דר' יוסי אמר תבן וביטלו מבוטל ר' יוסי ב"ר בון כו'. — צ"ל: דר' יוסי אמר תבן וביטלו מבוטל דתני (תוספתא אהלות פט"ו) ר' יוסי אומר יש תבן שהוא כעפר ועפר שהוא כתבן תבן שאין עתיד לפנותו הרי הוא כעפר ועפר שעתיד לפנותו ה"ה כתבן ר' יוסי ב"ר בון בשם רב חסדא ד"ה הוא מה דמר ר' יוסי בשבללו בעפר דבית ר' ינאי אמרי חיפהו מחצליות (פי' אחריץ קאי שאם חיפהו במחצלת ואין החריץ ניכר ונראה לעינים).

הלכה ה

א"ר חגיי כד הוינן יתבין קומי מנחם הוינן אמרין שלא תאמר אינו כסותר אוהלים כו'. —צ"ל: שלא תאמר הרי הוא כסותר אוהלים. אם היה התבן מרודד (פי' שהיה מעט תבן והמחיצה דקה ונוטה ליפול) הוא סומכו בצידי הקופה שהוא כסומך אוהלים (פי' וסמיכת אוהלים מותרת בשבת כדתנן בשבת פכ"ג מ"ה).

אם רצה א' מהם לסתום את פתחו ולבטל רשותו הוא אסור וחבירו מותר חריץ שבין כו'. —צ"ל: הוא אסור וחבירו מותר וכן חריץ שבין שתי חצירות (פי' שתיהן אסורות להשתמש בו עד שיערבו וע' הנוסח בתוספתא פ"ו ובבלי ע"ט א' ושאר הסוגיא כאן יש להגיה כגירסת ק"ע) כו' לזה בפתח ולזה בפתח שניהן אסורין ודלא כר"מ כו' (ומה שבינתיים מיותר ונכפל בטעות מלמעלה).

הלכה ו

תני אין מזכה להן בחבית שבמרתף א"ר הושעיה שמא ישכח וישתֶּנָּה. — פי' שמא תתערב אותה חבית של עירוב בתוך שאר חביות שבמרתף וישתה מאותה חבית של עירוב ולא ישאר בה כשיעור והוא לא ידע; וגם שיטת התוספתא פ"ו כן היא דהכי תני התם אין משתתפין לא באוצר ולא במבוי (צ"ל ולא במרתף כלשון הירושלמי) אא"כ יחד לו מקום (פי' כדי שלא יתערב אצלו) ע"כ, אבל בבבלי ס"ח א' שיטה אחרת דאין משתתפין באוצר משום ברירה וממה דאיתא בתוספתא "אא"כ יחד לו מקום" (ולא אא"כ יחד לו חבית) מוכח כשיטת הירושלמי ובזה יונח לנו קושית התוספות שם ד"ה תניא די"ל דאביי ס"ל כשיטת ירושלמי וכעין זה לעיל פ"ג דף כ"א ע"ב ושוין שלא יתננו בסל וכ"ש שם.

כי יתן איש מתנת איש מתנה מתנת קטן אינה מתנה דברי חכמים כו'. — ע' מה שהגהתי בסוגיא זו במע"ש פ"ד ה"ד דף נ"ה ע"א (עמ' 118).

הלכה ח

אזוב שהזה בו פעם אחת כשר מיכן ואילך שיריים (פי' שלאחר שכבר הזה באזוב פעם אחת נעשה דינו כשיריים ואף אם נפל ממנו אח"כ קלח אחד ה"ז כשר כדין שירי איזוב בנגעים סופי"א) אוף הכא כן (פי' שאם היה העירוב שלם שבת אחת דינו כשיריים לשבת שניה וכשר אפי' בכ"ש).

הלכה י

מודין בשאר כל אדם שזכו לו מעותיו שכן חנוני מזכה להן ע"י אחר. — צ"ל: שכן בעל הבית מזכה להן ע"י אחר.

ואתא עובדא קומי ר' ישמעאל וביקש לאסור. —צ"ל: ואתא עובדא קומי ר' ישמעאל ב"ר יוסי (וכ"ה בבבלי פ' א' וכעין זה יש בירושלמי כתובות פי"ג ה"א וע' מ"ש שם) וביקש לאסור[1].

פרק ח

הלכה א

[השלמות: **א"ר יוסי בי רבי בון כדי לעשות כו'**. — חסר כאן פלוגתא דרב ור' יוחנן בקורה מתרת בלא שיתוף הנמצאת לעיל (פ"ו ה"ח) ועלה קאמר ר' יוסי בר"ב כדי לעשות

[1] וע' דורות הראשונים ח"ב עמוד 78 שכתב דט"ס בירושלמי וע"ל אתא עובדא קומי ר' חייה וביקש לאסור א"ל ר' ישמעאל ב"ר יוסי כך שמעתי מאבא כל מה כו' (כי לא מצינו בשום מקום לר' חייה לפני ר' יוסי וגם בבבלי כן הוא).

כל הרשויות כאחת ע"ש, והק"ע פי' שכדי לעשות כל הרשויות כאחת צריכין לזכות בעירובי חצרות.]

הלכה ג

לזה בפתח ולזה בפתח שניהן אסורין מן הבית שבו כו'. — צ"ל: שניהן אסורין מן מתבן שבין שתי חצרות (פי' דתנן בפ"ז מ"ה נתמעט התבן מעשרה טפחים שניהן אסורין) כו' וזריקה אסורה שאינה כדרכה רב אמר שניהן אסורין מתניתא פליגא על רב כו' ולא לזה בשילשול הוא מתניתא בתוך עשרה טפחים לעליונה כו'.

ר' אלעזר בר ר"ש בשם ר' הושעיה. — צ"ל: ר' אלעזר בשם ר' הושעיה.

בזמן שהאמצעית של שניהן אבל אם היתה אמצעית לא' מן השוק זה משתמש כו'. — צ"ל: אבל אם היתה אמצעית לאחד מהן זה משתמש כו'.

פשיטא לר"ז שאין העומד מצד האחד מצטרף כו'. — ע' מה שתקנתי בזה בשבת פי"א ה"א דף י"ג ע"א (עמ' 178).

ר' שמואל ב"ר יצחק משלשה ועד ארבעה היא מתניתא פחות מג' אפי' יותר מעשר מותר כו'. —צ"ל: מג' ועד ארבעה היא מתניתא (פי' עלה דתנן במשנה ג' כל שאינה רחוקה ארבעה טפחים) פחות מג' (פי' חולית הבור והסלע שהן סמוכין למרפסת פחות מג') אפי' פחות מעשר למרפסת ד' אפי' יותר מעשר לחצר אלא כי אנן קיימין מג' ועד ד' (ונוסח שלנו נשתרבב מלמעלה פ"א דף י"ט ע"ב) כו' גבוה כמה של תחתונים היא בשאין שם נקב (פי' למעלה בתקרה שעל חולית הבור והסלע ולפיכך א"א להשתמש עליהן) כו'.

הלכה ד

ר' יהודה בשם רב הדא דאת מר בבית שער של יחיד אבל בבית שער של רבים כו'. — צ"ל: הד"א בבית שער של רבים אבל בבית שער של יחיד ה"ז עירוב (ע"ל פ"ו דף כ"ג ע"ד ומ"ש שם, עמ' 204).

רב אמר ובלבד דבר הניטל בשבת. — צ"ל: ובלבד דבר שאינו ניטל בשבת (וכ"ה בבבלי פ"ו א').

כיון שזקוק ליתן לפניהם מים כמי שהוא דבר הניטל בשבת. — פי' שא"א להביא מים לתוך הלול דרך בית חבירו והוא צריך להוציא את התרנגולין חוץ לבית בשביל להשקותן וקורא להן והן באין.

הלכה ו

פיסקא מיליהון דרבנן פליגין דמר ר' יעקב בשם ריב"ל והוא שתהא מחיצה כו'. — יש להחליף הגירסא וכצ"ל: פיסקא ר' יעקב בשם ריב"ל והוא שתהא מחיצה משוקעת במים לשלשל דלי (פי' שתהא המחיצה בעומק המים כדי גובה הדלי כדי שלא יעבור לרשותו של חבירו) מיליהון דרבנן פליגין דמר ר' טבלאי בשם רב אין חורבה למים (פי' דאף שאין מחיצה תלויה מתרת לחורבה מ"מ היא מתרת למים וכ"ה בבבלי פ"ו ב' ודלא כריב"ל דמצריך מחיצה משוקעת בתוך המים) היה שם תקרה רחבה ארבעה טפחים רואה אותה כילו יורדת וסותמת (פי' ומתרת בלא מחיצה גבוהה עשרה טפחים) היה שם אמלתרא את רואה אותה כילו יורדת וסותמת ולא נמצאו שתי רשויות משתמשות ברשות אחת שיערו לומר אין הדלי מהלך יותר מארבעה טפחים (ע' בבלי שם) מיחלף שיטתיה דר' יהודה כו'.

הלכה ז

נפרצה מיכן ומיכן נותן לחי וקורה מיכן ועושה צורת הפתח מיכן ולא נמצאו שתי רשויות משתמשות ברשות אחת. — פי' דאמת המים זו אינה גרועה מחריץ שבין ב' חצרות עמוק עשרה ורחב ארבעה שמערבין שנים ואין מערבין אחד כדתנן בפ"ז מ"ג וה"נ אמה זו חולקת את החצר לשתי חצרות).

מתניתא פליגא על ר' מנא אמרו לו מפני שלא היה בו כשיעור כו'. — צ"ל: מתניתא פליגא על ר' חנינה אמרו לו מפני כו' לא היתה לא עמוקה עשרה ולא רחבה ארבעה (בתוספתא פ"ו ובבלי פ"ז א' הגירסא "שלא היתה עמוקה עשרה ורחבה ארבעה" ומלת "שלא" מושך עצמו ואחר עמו ועניינו כמו כאן שלא היתה נמי רחבה ארבעה דאל"כ למה לו להזכיר "רחבה ארבעה" כל עיקר וע' רש"י שם) אבל אם היתה רחבה ארבעה ואינה עמוקה עשרה אסור ואפי' רחבה ארבעה כו'.

הלכה ח

פיסקא רב זעירא ר' יהודה בשם רב והוא שתהא מחיצה משוקעת כו'. — יש להחליף הגירסא וכצ"ל: פיסקא ולא נמצאו שתי רשויות משתמשות ברשות אחת (פי' מקשה עלה דתנן בכצוצרה שלמעלה מן הים שאם עשה מחיצה מלמעלה ממלין ממנה אע"פ שכצוצרה אחרת של אחר סמוכה לה וגם לה עשה מחיצה) ר' זעירא רב יהודה בשם רב והוא שתהא מחיצה משוקעת במים כמלוא הדלי א"ר הונא והוא שתהא מחיצה בתוך ג' טפחים לכצוצרה (פי' מחיצה זו שעושה מלמטה לא תהא רחוקה במשך מן הכצוצרה ג' טפחים אבל אם היא מופלגת ג' אסור למלאות דרך מחיצה זו).

והוא שיש בנקב ד' טפחים והוא שיש בו רוחב ד' כו'. — צ"ל: והוא שיש בנקב ד' טפחים והוא שיהו מחיצות (פי' של כצוצרה כדאיתא בתוספתא סופ"ו) גבוהות עשרה תמן אמרין (בבלי פ"ז א') אפי' אין מחיצות גבוהות עשרה והוא שיש בה רוחב ארבע (פי' שהכצוצרה רחבה ארבע אמות) נעשית כמשמרת חד (פי' שד' אמות הן כ"ד טפחים ואמרינן כוף אותה עשרה טפחים לכל רוח ונעשית כמשמרת שיש בה באמצע נקב של ד' טפחים) כו' א"ר מנא מגחך הוה עימיה א"ר יוסי בר"ב מילה א"ל (פי' שדברים אמתים א"ל ר' חייא שרוצה למנות אותו לחכם מפני שיפה אמר ר' אידי, וכעין זה ביבמות פ"ח ה"ו דף ט' ע"ד) מותר למלות כו'.

ר"ל אמר אין רה"ר עד שיהא מפולש מסוף העולם ועד סופה מוחלף שיטת ר"ל כו'. — צ"ל: מסוף העולם ועד סופו ריש לקיש כדעתיה דאמר ר"ל אין רה"ר בעולם הזה כו' מתניתא פליגא על ריש לקיש אי זהו רה"ר שבילי בית גלגל וכן כיוצא בהן רה"י לשבת כו' (פי' דשבילי בית גלגל דוקא המשופעין ואינן נוחין להילוך הן רה"י לשבת אבל שאר שבילין הן רה"ר לשבת וע' בבלי דף כ"ב ע"א וב').

ג' כצוצריות זו ע"ג זו אסור להשתמש מן העליונה לתחתונה דרך האמצעית אבל משתמש מן החצר כו'. — צ"ל: אבל משתמש מן העליונה לתחתונה שלא בדרך האמצעית ואינו חושש (כ"ה בתוספתא רפ"ח ושם מבואר דהיינו כשהעליונה והתחתונה של אחד והאמצעית של אחר).

משלשלין קדירת בשר מעל גבי זיז שגבוה כו'. — צ"ל משלשלין קדירת בשר (פי' מחלון שבעלייה) על גבי זיז כו' (וכ"ה בתוספתא פ"ח, ובשאר הסוגיא צ"ל כגירסת ק"ע).

הלכה ט

שיערו מקום תשמיש לאדם סאתים כו'. — צ"ל: שיערו תשמיש לאדם סאתים ומקום ארבע אמות מבליעות סאתים.

נתמלאת העוקה אית תני צריך לשפוך אית תני אין צריך כו'. —צ"ל: נתמלאת העוקה אית תני אסור לשפוך אית תני מותר לשפוך (כ"ה בתוספתא פ"ז ובבלי פ"ח ב') א"ר מנא כו' א"ל ר' חייא בר מרייה הכי הוה ר' יונה אבוך הוה בה (וכעין זה בתענית רפ"א) קטפרס מבפנים (פי' שהחצר משופעת גבוהה בתחלתה ונמוכה בסופה סמוך לרה"ר) אפי' יותר מעשר אסור (פי' אפי' החצר היא בארכה וברחבה יותר מעשר אמות אסור לשפוך בה) מבחוץ (פי' שהיא קטפרס מבחוץ דהיינו שהיא גבוהה סמוך לרה"ר ומשופעת לפנים) אפי' פחות מארבע מותר אלא כי אנן קיימין בשוה.

ותני כן אם היתה מזחילה מותר. — צ"ל: תני אם היתה מזחילה מותר.

פרק ט

הלכה א

מה פליגי ר"מ ורבנן בשעירבו אבל בשלא עירבו פתר לה כו'. —צ"ל: אבל בשלא עירבו לא ואפי' תימר בשלא עירבו פתר לה כו' (הסופר השמיט מן "עירבו" עד "עירבו").

בשהיה שם פתח פתוח לגג אפי' כן הגדול מותר כו'. — פי' דכשהיה פתח פתוח מביתו לגג דבאופן זה אפי' לרב מותר לטלטל בכולו ואם הגג הגדול סמוך לקטן הגדול מותר לטלטל בכולו והקטן אסור אף שיש גם בו פתח פתוח מן הבית.

הרי שהיתה החצר למעלה מן הגג. — פי' שהיו הבתים בנויים בחצר שעל ההר ובית אחד סמוך לה בנוי בעמק וגגו שוה לרגלי ההר ולכן הבתים שעל ההר משתמשים בגג הבית שבעמק כמו שמשתמשים בחצר שלהם ובתוספתא סופ"ז אמר להם אף חצר פעמים שיש תחתיה דיורין.

אמר להן הרי שהיתה החצר חלוקה בפסיסיות. — צ"ל: חלוקה בפספסות (ולשון תוספתא סופ"ז "שהיתה עשויה פספסיי" ועניינו כדתנן במדות פ"א מ"ו וראשי פספסין מבדיל בין קדש לחול והביאור ע' במפרשים שם).

הלכה ב

הגדול מותר והקטן אסור מתני' באותו הגג אבל בגג אחר אסור (פי' דאף בעל הגדול אינו מותר אלא בשלו אבל לא בגג קטן אף שבעל הקטן אסור בגגו, והנה אין הלשון ברור כאן והל"ל "אבל בגג קטן אסור" אלא שגירסא שלפנינו נשתרבבה מביצה רפ"ה ע"ש) בשאינו שוה (פי' שאין שני הגגות שוין אלא אחד גבוה והשני נמוך ממנו) אבל אם היה שוה מותר (פי' דאז בעל הגדול מותר אף בגג קטן).

מה דהוה עובדא הכי הוה עובדא. — כל זה מיותר כאן ונשתרבב מפ"א דף י"ח ע"ג.

אפי' כן הגדולה מותרת שנפרצה במלואה והקטנה אסורה שלא נפרצה במלואה. — צ"ל: הגדולה מותרת שלא נפרצה במלואה והקטנה אסורה שנפרצה במלואה.

הלכה ג

לא אמר ר' לעזר אלא ממקום מחיצות בשניטלו ראשי זויות כו'. — צ"ל: לא אמר ר' לעזר אלא ממקום מחיצות ר' זירא ור' אילא תריהון אמרין (ומה שבינתיים מיותר ונשתרבב מלמטה אחר איזה שורות) אפי' שלא ממקום מחיצות כו' אפי' רבנן מודו א"ר זעירא זימנין סגין כו'.

ר' ירמיה בשם רב בשניטלו ראשי זויות מיכן ומיכן. — פי' עלה דתנן במ"ר דחצר שנפרצה משתי רוחות מותרת לאותה שבת ואסורה לעתיד לבא, דא"א לומר שהפרצות

היו ביותר מעשר דא"כ ל"ל משתי רוחות דברוח אחת סגי וגם אין לומר שנפרצה בעשר דכל פירצה עשר כפתח היא ומותרת לעולם אלא בשנפרצה בעשר בזויות וכ"ה בבבלי צ"ד ב' ומזה דאמרינן הכא "ראשי זויות" לשון רבים נראה דהיינו שנפרצה זוית מזרחית דרומית וזוית מזרחית צפונית כזה (וזה דלא כפרש"י), וכן מוכח למטה וכמו שיתבאר.
ובלבד בשוה. — צ"ל: ובלבד בעשר (פי' שאם הפירצה יותר מעשר אפי' מרוח אחת אסור).

הלכה ד

ולמה לי משתי רוחותיה אפי' מרוח אחת. — פי' למה אמר רב דנפרצה משתי זויות דאפי' בזוית אחת סגי דפיתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי.
ולא רב הוא דרב אמר חצר ניתרת בשני פסין (פי' שיהיו ברוח אחת שני פסין וכאן בנפרץ בזוית אחת אין כאן אלא פס אחד לכל רוח) ר"ש בשם ר"ז במחלוקת כו' (פי' ורב מוקי מתני' בנפרץ משתי רוחות דאתי ככ"ע אפי' למ"ד דחצר ניתרת בפס אחד).
אר"י לא אמר ר' ליעזר אלא בחצר ובמבוי כו'. — צ"ל: א"ר לעזר (פי' הוא ר' אלעזר בן פדת) לא אמר ר' יהודה (פי' שאסורין לעתיד לבא) אלא בחצר ובמבוי אבל בבית כגשר הוא (פי' ור' יהודה סבר במשנה ה' דמותר לטלטל תחת הגשר דפי תקרה יורד וסותם).
[השלמות: **ר' יוחנן אמר חמרים כו'**. — פי' שריב"נ סבר שהולכים בשניהם לחומרא מפני הספק ושאלתו לר"ע הוא שאמר שהולכים בשניהם לקולא והקשה לו יפה שהן תרי קולי דסתרי אהדדי אבל ריבין עצמו דסובר לחומרא שפיר קאמר מפני הספק ובזה מיושב מה שפקפק בזה בשירי קרבן, ולפי נוסח הירושלמי מיושבת קושית ר"ש בעוקצין פ"ג מ"ה מזה שמבואר בדמאי ספ"ג דתבלין חייב במעשר.]

הלכה ה

ולא מן המדבר למדת ומדבר מקורה היה (פי' בתמיה וכיון שהמדבר לא היה מקורה אין רה"ר מקורה) מתני' לא אמרה כן אלא כו' וחכמים אוסרין (פי' ומדחכמים אסרי מוכח שיש רה"ר מקורה) לא אמר אלא כו' (פי' לעולם אין רה"ר מקורה ומ"מ אסור תחת הגשר מדרבנן).
מהו שיהא צריך מחיצה כו'. — צ"ל: מהו שיהא צריך שם מחיצה (פי' שם בציר"ה דהיינו שתהא בגשרים המפולשין מקצת מחיצה בכל צד כגון טפח) ר' בא אמר צריך שֵׁם מחיצה ר' יוסי אמר אין צריך שֵׁם מחיצה כו'.
דאמר ר' יהודה הדא דאת מר מפולשין לבקעה כו'. — צ"ל: א"ר יהודה ה"ד (פי' דאמר ר' יהודה מערבין במבוי המפולש) מר מפולשין לבקעה כו' בשאין שם מחיצה (פי' ג"כ

שֵׁם בציר"ה דהיינו שאין שום מחיצה בצדדין המפולשין) אבל אם יש שֵׁם מחיצה מותר (פי' אף במפולש לרה"ר מותר לערב).

פרק י

הלכה א

על דעתון דרבנן אין מחוור על דעתיה דר"ג מחוור. — פי' דלר"ג אין מניחין תפילין בשבת מן התורה לפיכך הוא מצריך להכניסן שנים שנים שיהא ניכר שאינו מניחן לשם מצות תפילין.

הוון בעי מימר על דעתון דרבנן אין מחוור על דעתיה דר' אחא מחוור כו'. — צ"ל: הוון בעי מימר על דעתיה דר' אחא אין מחוור (פי' ר' אחא דאמר דלר"ג יכול להכניסן זוג זוג או שנים שנים סבר דמן התורה מותר להניח תפילין בשבת לפיכך יכול להכניסן זוג זוג) על דעתיה דר' יוסי מחוור (וגירסא שלפנינו נשתרבבה מלמעלה) ויביאם בידו (פי' מאחר שמה"ת אסור להניח תפילין בשבת אין הפרש בין אם מכניסן ע"י שיניחן בראשו ובזרועו ובין אם יביאם בידו).

בד"א בישנות אבל בחדשות מותר. — צ"ל: בד"א בישנות אבל בחדשות פטור (ופיסקא ממשנתנו היא).

הדא דתימר ברך אבל בקשה כמשאוי הוא (פי' שעור הקשה אינו כמלבוש ואסור ולכן מכסן במקומן) בשהיה המקום מנדרון (פי' משופע ויש לחוש שיתקבצו שם מי גשמים ויקלקלו את הס"ת) אבל לא היה המקום מנדרון לא בדא (פי' לא יתעטף בעורה אלא מכסה אותה במקומה והולך לו).

הלכה ג

מתניתא באסקופא מותרת אבל חוץ לאסקופה אסורה כו'. — צ"ל: מתני' באסקופה מותרת (פי' כגון שהיא כרמלית דהיינו שאינה גבוהה עשרה טפחים לכך מותר לגוללו אצלו שאין כאן אלא שבות) אבל באסקופה אסורה לא בדא ואפי' תימר באסקופה אסורה תיפתר שהיה יושב וקורא בו מבעוד יום ונתגלגל עד שלא חשכה לו: עד שלא הגיע לעשרה טפחים כו'.

לא סוף דבר ספר אלא אפי' פסוקיא אמר. — צ"ל: אפי' פסוקיא מותר (פי' פסוקיא אבנט או אזור כמו בשבת פט"ו ה"ב דף ט"ו ע"א ואם נפל ממנו קצה האחד מן האבנט ומסולק מן הארץ כמלא נימא ה"ז גוללו אצלו).

הלכה ד

בשאין בהן רוחב ארבעה אבל יש בהן רוחב ארבעה הדא דמר כו'. — צ"ל: בשיש בו (פי' בזיז) רוחב ארבעה אבל אין בו רוחב ארבעה הדא הוא דמר ר' אחא בשם ר' יוחנן זיזין וכתלין שהן גבוהין עשרה ואין רחבין ארבעה מותרין לכאן ולכאן כו'.

הלכה ה

פיסקא לא סוף דבר עומד ברה"י ומטלטל ברה"ר כו'. — צ"ל: פיסקא כיני מתניתא עומד אדם ברה"ר ומטלטל ברה"י ברה"י ומטלטל ברה"ר ובלבד שלא יוציא חוץ לארבע אמות (פי' דלפי נוסח המשנה שלפנינו משמע דברה"י אסור להוציא חוץ לד"א וזה א"א ולכך מהפך הגירסא וכזה הנוסח בריי"ף וכן ברמב"ם רפט"ו מהלכות שבת) רב אמר מתניתא דלא כר"מ דתנינן לא יעמוד אדם כו' (וכן בבבלי צ"ח ב' דלרב משנתנו דלא כר"מ, וזה דאיתא לפנינו בירושלמי כאן "לא סוף דבר" נשתרבב מלמטה דאיתא שם "לא סוף דבר עומד ברה"י ומשתין ברה"ר").

הלכה ו

ניחא מבפנים מלעיטין אותו מבפנים מבחוץ מלעיטין אותו מבחוץ אין פיו למעלה מעשרה טפחים ריבר"ב מחלפא שמועתיה כו'. — כאן יש לתקן הרבה ולהחליף הגירסא וכצ"ל: אין פיו למעלה מעשרה טפחים (פי' בתמיה ואף שהוא מבפנים ילעיטו אותו בחוץ) נעץ קנה והקיפו מחיצה וזרק מרה"ר לתוכו ר' יצחק בן אלעזר אומר במחלוקת (פי' מחלוקת זו מצינו בבבלי שבת ק"א א' ר' יוסי ב"ר יהודה אומר נעץ קנה ברה"ר ובראשו טרסקל וזרק ונח על גביו חייב וחכמים פוטרין ע"כ) א"ר חייה וכן בגת לענין מעשר. ר' יהודה אומד דר"מ היא (פי' הא דתנן קולט אדם מן המזחילה למטה מעשרה טפחים אתא כר"מ בשבת פי"א ה"ג) דאמר את רואה את הכותל כגמום (פי' ולכך אסור לקלוט למעלה מעשרה טפחים מפני שרואין את הכותל הגבוה הרבה כאלו יש בו נקב כנגד המזחילה ואף שהמזחילה אינה רחבה ד' היא מצטרפת עם עובי הכותל וביחד הן רחבין ד' והוי כרה"י) ר' יעקב בר אחא בשם ר' לעזר ד"ה היא במשתפע עד עשרה טפחים בתוך שלשה (פי' שהמזחילה אינה יוצאה למטה מן הגג ג' טפחים שלמים ופחות מג' כלבוד דמי ודין המזחילה אע"פ שאין בה לעצמה רוחב ד' כדין הגג שהוא רה"י ולכך אסור לקלוט ממנה אם היא למעלה מעשרה טפחים) ר' יוסי בעי אם במשתפע עשרה טפחים בתוך שלשה כגג הן (פי' ואפי' אם המזחילה למטה מעשרה טפחים יהיה אסור לקלוט ממנה) לא כן תנינן היתה עומדת בראש הגג וזרקו לה כיון שהגיע לאויר הגג ה"ז מגורשת א"ר אלעזר מתני' בגג שיש לו מעקה והוא שירד לאויר מעקה ושאין לו מעקה

שירד לאויר שלשה שהן סמוכין לגג שכל ג' הסמוכין לגג כגג הן ר' יעקב בר אחא בשם ר' חנינה לענין שבת שכל ג' וג' שהן סמוכין למחיצה כמחיצה הן (כעין זה הנוסח בגיטין פ"ח ה"ג) ומה תמן (פי' בגיטין) שאינו צריך ניחא את אמר כן (פי' דשלשה שהן סמוכין לגג כגג הן) כאן שצריך ניחא לא כ"ש (פי' שבשבת צריך ניחא כדאיתא בגיטין שם "שבת עד שינוח" ומוכרח דכאן נחו המים במזחילה לכ"ש דג' הסמוכין לגג כגג הן) א"ר יוסי ב"ר בון תיפתר ביוצא חוץ לשלשה ושאין בו רוחב ארבעה (פי' לכך מותר לקלוט למטה מעשרה) א"ר חנינא קומי ר' מנא מ"מ לא נח (פי' בתמיה דהא המים נחו במזחילה והיא ככרמלית והיה לו ליאסר לקלוט ממנה לרה"ר) א"ל מכיון שאין בה רוחב ד' אפי' נח כאלו לא נח.

הלכה ז

מן מה דתני שמואל למעלה מעשרה שבות הוא דין אמר כו'. — צ"ל: למעלה מעשרה שבות הוי דו אמר כו'.

הלכה ח

ר' אחא בשם רב אסור לתלוש שרשי זמורה בשבת. — צ"ל: אסור לדוש על גבי שרשין בשבת (פי' דלאו דוקא ישיבה אסורה אלא אפי' עמידה ודריסה אסורה וע' הנוסח בביצה פ"ב ה"ב).

הלכה ט

ר' אחא ר' חיננא בשם כהנא אין הלכה כר' יודה. — צ"ל: אין הלכה כר' מאיר (ונוסח שלפנינו נשתרבב מפ"א ה"א דף י"ח ע"ב וכעין זה לעיל רפ"ו וע' בהגהותינו שם, עמ' 202).

הלכה י

נשמט אסור נקמז כו'. — ע' מ"ש ע"ז בשבת סופי"ז (עמ' 184).

הלכה יא

ר' בון בשם רבנן דתמן נותנין רטייה ע"ג מכה בשבת כו'. — ע' מה שהגהתי בזה בשבת פ"ו (דף ח' ע"ב, עמ' 164).

הלכה יב

א"ר יוסי ב"ר בון דרשב"א היא דתני רשב"א נימא שבכינור כו'. — צ"ל: א"ר יוסי בר"ב מתניתא דלא כרשב"א דתני (תוספתא פ"ח וכעין זה בבבלי ק"ג א') נימא שבכנור שנפסקה קושרה רשב"א אומר אף היא אינה משמעת כו'.

הלכה יג

חצר שירדו בה גשמים והיה בה בית אבל או בית משתה ה"ז נוטל את האבן כו'. — צ"ל: ה"ז מביא את התבן בקופה ומרדד ובלבד שלא יעשה כו'.

הלכה יד

מחלפא שיטתיה דר' יהודה תמן הוא אומר אסור להערים כו'. — צ"ל: מחלפא שיטתא דרבנן תמן אינון אמרין אסור להרבות וכא אינון אמרין מותר תמן שמא יכניס ראשו ורובו ויהא ענוש כרת ברם הכא משום מכניס כלים טמאים בלא תעשה מחלפא שיטתיה דר' יהודה תמן הוא אומר מותר להרבות וכא אמר אסור להרבות תמן דלא יסאבתיה כו' טומאה ידועה מבפנים היא אי אפשר לה לצאת בלא שהות בלא טומאה (פי' דצריך לשהות עד שיביא צבת של עץ או שיוציא מיד בהמיינו וירבה את הטומאה) מוטב לו לעבור כו'.